

Docnr1

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Mon, 1 Aug 2022 18:34:23 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Informatievraag secr. Remkes bredere doelstelling

Ha,
Prima. Ik zou alleen nog even kort aangeven wat men hier aantreft (algemene beschrijving doelen NPLG, toelichting proces doelen andere sectoren en overzichtstabel – die ik boven je handtekening zou plaatsen).
Dank!

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: maandag 1 augustus 2022 18:18
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: Informatievraag secr. Remkes bredere doelstelling

Ha 5.12.e

Om aan de informatievraag van 5.12.e (Remkes) te kunnen voldoen, heb ik het onderstaande even op een rijtje gezet. Kun je daarop meelesen? Missen er nog cruciale stukken op de bredere doelstelling dan alleen stikstof?

Gaat er dus om: Remkes moet duidelijk hebben wat we allemaal nog meer meenemen dan alleen de stikstofdoelen, en welke acties we daarvoor al opgelijnd hebben.

Beste 5.12.e

We hebben nog even het e.e.a., conform jouw verzoek over de bredere doelstellingen op een rij gezet. Dit volgt uit openbare bronnen, dus die kun je gewoon delen.

In het NPLG zijn water en klimaat onderdeel van de integrale doelstelling voor de landbouw. Hierover staat het volgende in de startnotitie:

Natuur

Voor de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) hebben de verplichtingen betrekking op de instandhouding van Europees beschermde soorten en habitats binnen Natura 2000-gebieden, maar ook daarbuiten. Het NPLG draagt bij aan de realisatie van die internationale verplichting. Op dit moment vormt de overbelasting van stikstofdepositie in N2000-gebieden een grote belemmering om te voldoen aan de verplichtingen van de VHR, met alle gevolgen van dien. Het is in dit kader dat het realiseren van de wettelijke stikstofdoelstellingen, ofwel het terugbrengen van deze overmatige depositie, van groot belang is. In het coalitieakkoord heeft het kabinet aangekondigd de huidige wettelijke omgevingswaarde voor stikstofdepositie voor 2035 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering naar voren te halen. Dit betekent dat in 2030 74% van het stikstofgevoelig Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde moet zijn gebracht. In 2025 is dit conform de wettelijke verplichting 40% van dat areaal.

Water

Vanuit de KRW, de Nitraatrichtlijn en de EU Grondwaterrichtlijn wordt in het NPLG de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater meegenomen, voor zover beïnvloed door landbouw (nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen). Ook de grondwaterkwantiteit is onderdeel van de KRW en wordt dus meegenomen. Waterkwantiteit (droogte en wateroverlast) is onderdeel van het NPLG voor zover noodzakelijk voor natuur en landbouw, immers zonder water geen natuur en geen landbouw. Grondwateronttrekkingen en vasthouden van water zijn daarmee dus ook onderdeel van het NPLG. In 2027 moeten de benodigde KRW-maatregelen genomen zijn

Klimaat

De internationale klimaatafspraken, de Europese klimaatwetgeving, de nationale Klimaatwet en het Klimaatakkoord landbouw en landgebruik (terugdringen broeikasgassen door landbouw en landgebruik) bepalen de opgave voor landbouw en landgebruik: veeteelt, glastuinbouw, veenweide, landbouwbodems en bomen, bossen en natuur. Met het coalitieakkoord is het nationale reductiedoel in de Klimaatwet aangescherpt. Hier zijn indicatieve emissiedoelen voor 2030 van afgeleid voor de sectoren. Op basis van de ramingen in de Klimaat- en Energieverkenning 2022 worden definitieve restemissiedoelen 2030 voor

alle sectoren, en dus ook voor de landbouw en voor het landgebruik, vastgesteld. De hiervoor benodigde broeikasgasreductie zal voor een belangrijk deel gerealiseerd moeten worden met de integrale aanpak in het landelijk gebied. In het coalitieakkoord is een indicatieve broeikasgasreductie van 5 megaton gekoppeld aan deze aanpak.

Op pagina 27 staat een samenvatting van de gebruikte doelstellingen die zijn gebruikt in het opstellen van de startnotitie NPLG (natuur/water/klimaat). Die sluit ook aan bij jouw informatievraag. Hieronder heb ik die geplakt.

Op pagina 58/59 staat een planning voor het NPLG.

Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/10/startnotitie-nplg-10-juni-2022>

Sectordoelen en tijdslijn

Ook de sectoren industrie en mobiliteit staan voor een zeer grote verduurzamingsopgave, gezien de klimaat-, stikstof- en luchtkwaliteitsproblematiek. Op de verduurzaming van deze sectoren wordt flink ingezet via onder andere het beleidsprogramma Klimaat en Energie. Denk hierbij aan aangescherpte emissienormen, de nieuwe personenauto's die in 2030 emissievrij moeten zijn, en de maatwerkafspraken met de 10-20 grootste industriële CO2-uitstoters waarover de Tweede Kamer separaat door collega-bewindspersonen wordt geïnformeerd. Via deze en andere maatregelen wordt ook de uitstoot van stikstof gereduceerd. Besluitvorming over maatregelen voor deze sectoren loopt voornamelijk mee met **de timing van het klimaatbeleid**. Voor besluitvorming over sectordoelen op het vlak van stikstof zullen de geactualiseerde prognoses uit de klimaat- en energieverkenning (KEV) 2022 worden benut, waartoe door de Kamer verzocht is in motie-Grinwis c.s.14. 14 Kamerstuk 33 576, nr. 307. **Voorzien is om de sectordoelen voor de industrie en de mobiliteit richtinggevend vast te stellen begin 2023**, en conform de motie-Van Campen c.s.15 definitief op 1 juli 2023, wanneer ook de gebiedsdoelen definitief worden. Conform mijn toezegging in het plenaire debat stikstof van 23 juni 2022 zal ik **na de zomer 2022 in afstemming met de betrokken bewindspersonen een brief sturen over de uitgangspunten en het proces van totstandkoming van de sectordoelen**, zoals toegezegd aan het lid Klaver (GroenLinks).

Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-natuur-en-voedselkwaliteit/documenten/kamerstukken/2022/07/15/stand-van-zaken-stikstof-en-landelijk-gebied>.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.a

5.1.2.a

Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M: 5.1.2.a

E: 5.1.2.a @minlnv.nl

T: @ 5.1.2.a

www.aanpakstikstof.nl

Aspecten	Elementen	Status regionale doeluitwerking
Natuur	Realiseren gunstige staat van instandhouding conform VHR. Via NPLG regionaal verdeeld. Instandhoudingsdoelen per Natura 2000-gebied dragen bij aan gunstige staat (concretisering volgt o.a. uit de natuurdoelanalyses, actualisatie doelensystematiek, aanscherping Vogelrichtlijngebieden en Europese Biodiversiteitsstrategie) verschillende tussendoelen zoals 70% condities op orde in 2030	Deels bestuurlijk vastgesteld, vooral op hoofdlijnen (In oktober 2022 indicatieve regionale verdeling). Natuurdoelanalyses uiterlijk april 2023 gereed.
	Areaal: o.a. doelen uit Natuurpactafspraken, afspraken Programma Natuur en bossenstrategie, daarnaast extra benodigd leefgebied en areaaldoel Natuurinclusief (diverse data per onderdeel: tussen 2027 en 2040)	Deels bestuurlijk vastgesteld, rest in ontwikkeling en nog besluiten over te nemen (in oktober 2022 gereed)
	Stikstofreductie: 74% van het areaal stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden onder de KDW in 2030 en 40% onder de KDW in 2025	In deze notitie richtinggevend opgenomen.
	Hydrologie (natuurpactafspraken) (2027)	Bestuurlijk vastgesteld
	Droge en natte ecologische verbindingen (10 % groenblauwe dooradering landschap)	Per provincie minimaal 10%, en vervolgens doorwerking naar 10% per gemeente en waterschap (voorstel)
Water	Nutriënten in oppervlakte- en grondwater cf. KRW incl. innamepunten drinkwater (uitvoering maatregelen uiterlijk in 2027)	Wettelijke verplichting, directe implementatie KRW In regionaal verband (RBO) kan het nog nodig zijn om een beter beeld te krijgen van de vrachten en bijbehorende benodigde reductie vanuit de landbouw.
	Goede kwantitatieve toestand grondwaterlichamen cf. KRW (uitvoering maatregelen uiterlijk in 2027)	Wettelijke verplichting, directe implementatie KRW
	Zoetwaterbeschikbaarheid (koppeling met hydrologie natuur, beekherstel zandgronden en vernatting veenweide)	Nog in ontwikkeling (binnen enkele maanden gereed)
	Gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater en metalen in oppervlaktewater cf. KRW, incl. innamepunten drinkwater (uitvoering maatregelen uiterlijk in 2027)	Wettelijke verplichting, directe implementatie KRW
Klimaat (reductie van uitstoot broeikasgassen en koolstofvastlegging) volgend uit Klimaatakkoord en coalitieakkoord	Landgebruik (Veenweiden Bomen, bossen, natuur Landbouwbodems): Indicatieve restemissie 1,8 – 2,7 Mton CO ₂ -eq. in 2030; indicatief, worden met de Klimaatnota 2022 in oktober definitief vastgesteld.	Veenweide: Nog niet bestuurlijk vastgesteld
		Bomen, bossen, natuur: nog in ontwikkeling, eerst verdeling naar sectoren vaststellen
		Landbouwbodems: Nog in ontwikkeling, eerst verdeling naar sectoren vaststellen
	Indicatieve restemissie landbouw (veehouderij +glastuinbouw) 18,9 Mton CO ₂ -eq. in 2030)	Nog in ontwikkeling, moet nog worden vertaald naar doelen per provincie Glastuinbouw: Geen verdeling naar regio voorzien

Toelichting bij de tabel: Nationale doelen zijn en worden vertaald naar het geografische schaalniveau van de provincie. Die vertaling betekent niet automatisch dat de verantwoordelijkheid voor het bereiken van deze doelen (uitsluitend) bij de provincies ligt. Het NPLG trekt vanuit de bestaande verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden in het domein van de fysieke leefomgeving. Rond de uitwerking van de kaders voor de gebiedsprogramma's en rond de vaststelling van de gebiedsprogramma's zelf, maken medeoverheden helder wat zij als randvoorwaarden zien die door het Rijk ingevuld zouden moeten worden. Een adequaat generiek rijksbeleid kan een substantiële bijdrage leveren aan het realiseren van de doelen van de gebiedsprogramma's. De bijdrage van dit beleid zal het Rijk meenemen bij de afspraken die met de medeoverheden gemaakt worden over de provinciale opgaven. Ook de bijdrage van gemeenten en waterschappen aan deze doelen wordt de komende tijd nog nader ingevuld.

From: "S. I. 2 e." "
Sent: Mon, 8 Aug 2022 08:36:20 +0200
To: "S. I. 2 e." <S. I. 2 e. @minlnv.nl>
Cc: "S. I. 2 e." <S. I. 2 e. @minlnv.nl>
Subject: Verzoek voor uitnodiging van Remkes aan Werkgroep Behoud de Peel
Attachments: RvS-uitspr. Eerste zes PAS-ber. Def. 29-5-'19.docx, RvS-uitspr MOB Beweiden en bemesten 29-5-2019.docx

Ha S. I. 2 e.

Via DGS is het verzoek van Werkgroep Behoud de Peel binnengekomen om ook uitgenodigd te worden voor gesprekken onder leiding van dhr. Remkes.
Wil jij dit verzoek doorgeven aan het secretariaat zodat zij hierover een besluit kunnen nemen? Ik zal S. I. 2 e. laten weten dat wij zijn verzoek hebben doorgegeven.

Hartelijke groet,

S. I. 2 e.

Beste S. I. 2 e.

Werkgr. Behoud de Peel is niet uitgenodigd voor de gesprekken met Remkes, terwijl de 'stikstofuitspraak' toch gedaan is op beroepen van WBdP. (Onze beroepen waren gericht tegen PAS-vergunningen; die van MOB gingen over beweiden en bemesten: zie bijlagen.)

Is daar een reden voor?

Mvg, S. I. 2 e.

S. I. 2 e.

S. I. 2 e. Strategie en Beleidsvorming

DG Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid

E: S. I. 2 e. @minlnv.nl

T: S. I. 2 e.

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

From: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Sent: Thu, 11 Aug 2022 15:32:37 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Super, ik heb hem opgeslagen.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minlnv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 15:01
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Ha 5.12.e

Met opmerking 5.12.e hieronder nog meegenomen, hier de finale versie (v12)

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 14:25
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Helder. Ik zou de tweede zin in het rood even achterwege laten. Het gaat om de te halen doelstelling van 55% in 2030.

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 13:52
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Ha allen,

Ben ik weer. Hieronder antwoord. Ik stel volgende bullet als toevoeging voor:

Koppeling met andere doelstellingen integrale aanpak

- Nederland is naast de VHR-verplichtingen ook verplicht om te voldoen aan de klimaatdoelstellingen (in 2030) en aan de Kaderrichtlijn Water (2027).
- Ook deze opgaven dwingen tot een grootschalige transitie in de landbouw.
- Het naar voren halen van de stikstofdoelstelling naar 2030 sluit beter aan op de jaartallen waarin alle maatregelen voor de KRW genomen moeten zijn (2027) en een grote bijdrage aan de klimaatdoelstellingen moet zijn gerealiseerd (2030).
- **Nb. De klimaatwet wordt waarschijnlijk dit jaar aangepast waarmee de klimaatdoelstelling van 55% reductie in 2030 juridisch vastgelegd wordt. De verdeling van de doelen in Mton naar sectoren moeten de bewindspersonen (MLNV en MnenS) nog een besluit over nemen.**

Hoe hard is die 2030 voor klimaat en de 5 Mton voor de landbouw? Kun je expliciet maken waar dat in vastligt?
Kort antwoord op de vraag: De 55% in 2030 zijn harde doelstellingen. De verdeling van de doelen in Mton moeten de bewindspersonen (MLNV en MnenS) nog een besluit over nemen (mogelijk 23 aug). Het ligt niet voor de hand dat landbouw minder zal kunnen doen, omdat daardoor meer bij mobiliteit en energie zal moeten liggen.

Klimaatdoelstellingen van 55% ligt vast in klimaatakkoord en in het coalitieakkoord. De klimaatwet wordt waarschijnlijk dit jaar aangepast – en daarmee juridisch vastgelegd.

Ook heeft NL zich internationaal gecommitteerd aan Eu klimaatwet Fit for 55 (oa een 2030 doel) en de 'global methane pledge' met een methaan reductie doel voor 2030.

Echter, de verdeling van de sectoren om die reductie waar te maken is nu nog indicatief. Er is een kamerbrief van Jetten – [Kabinetsaanpak Klimaatbeleid | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

Maar als landbouw minder zou gaan doen, moet er meer gaan liggen bij mobiliteit en energie bijvoorbeeld en daar zal men niet akkoord mee gaan – dus ligt allemaal erg gevoelig.

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e (5.12.e)

Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 10:39

Aan: 5.12.e 5.12.e 5.12.e) <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e (5.12.e) <5.12.e @minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Ha 5.12.e

Dat is een hele goede vraag. Ik krijg de klimaat collega's nu niet te pakken, maar ga er achteraan.

@ 5.12.e 5.12.e , wanneer moet je het antwoord hierop hebben?

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e 5.12.e 5.12.e) <5.12.e @minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 10:33

Aan: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e (5.12.e) <5.12.e @minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Dank, 5.12.e hoe hard is die 2030 voor klimaat en de 5 Mton voor de landbouw? Kun je expliciet maken waar dat in vastligt?

Van: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 10:32

Aan: 5.12.e 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Ha 5.12.e en 5.12.e

Bij deze, toevoeging in rood onder laatste blok:

Koppeling met andere doelstellingen integrale aanpak

- Nederland is naast de VHR-verplichtingen ook verplicht om te voldoen aan de klimaatdoelstellingen (in 2030) en aan de Kaderrichtlijn Water (2027).
- Ook deze opgaven dwingen tot een grootschalige transitie in de landbouw.
- **Het naar voren halen van de stikstofdoelstelling naar 2030 sluit beter aan op de jaartallen waarin alle maatregelen voor de KRW genomen moeten zijn (2027) en een grote bijdrage aan de klimaatdoelstellingen moet zijn gerealiseerd (2030).**

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 08:03

Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Antw: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Hoi, dank hiervoor. Kunnen we nog iets meer zeggen over de aansluiting op de andere doelen (klimaat en water)? Daar zit een belangrijk punt in om juist op 2030 te zitten en niet op 2035.

Van: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 10 augustus 2022 om 19:35:58 CEST

Aan: 5.12.e 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Doorst: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Prioriteit: Hoog

Beste 5.12.e en 5.12.e

Bijgevoegd het werk van 5.12.e op de onderbouwing voor 2030.

5.12.e

Van: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 10 augustus 2022 om 18:12:21 CEST

Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e 5.12.e 5.12.e B. (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minezk.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Memo: 2030 doel als onderlegger Remkes

Prioriteit: Hoog

Ha 5.1.2e

Hierbij nav je verzoek de memo afgestemd met NVLG, WJZ, toestemmingverlening en juridisch.

Dank aan allen in de cc voor de laatste scherpe blik.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Werkdagen: ma/di/wo/do/(vr)

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M: 5.1.2e

T: 5.1.2e

5.1.2e [@minlnv.nl](mailto:5.1.2e@minlnv.nl)

www.aanpakstikstof.nl

From: "5.12e" <5.12e@minlnv.nl>
Sent: Fri, 12 Aug 2022 10:35:22 +0200
To: "5.12e" <5.12e@minlnv.nl>; "5.12e" <5.12e@minlnv.nl>
Cc: "5.12e" <5.12e@minlnv.nl>
Subject: RE: Update Remkes

Nog even een update van mijn kant.

- Er was wat verwarring over het oppakken van het innovatie-huiswerk. Ik heb bij 5.12e (SKI) aangegeven dat daarover gesproken moet worden met de externe partij. Hij heeft het nummer van de contactpersoon en gaat het checken.
  - Dit n.a.v. ons gesprek gisteren 5.12e
- Nabellen voor 18 augustus (gesprek ketenpartijen) wordt opgepakt vanuit SKI (5.12e), Staghouwer gaat contact zoeken met de bedrijven.
  - Dit n.a.v. ons gesprek gisteren 5.12e

Met vriendelijke groet,

5.12e

5.12e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

M: 5.12e
E: 5.12e@minlnv.nl
T: @5.12e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 16:49
Aan: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>; 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
CC: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Update Remkes

Dank voor deze update, 5.12e !

Van: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 16:21
Aan: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>; 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
CC: 5.12e <5.12e@minlnv.nl>
Onderwerp: Update Remkes

Hi 5.12e en 5.12e

Even een update van mijn kant, m.b.t. traject Remkes. Ook om te zorgen dat we alles goed afgedekt hebben. Laat maar weten als er nog onduidelikheden zijn/dingen ontbreken.

Huiswerk

- Bijeenkomsten volgende week over huiswerk zijn ingepland en gecommuniceerd naar externen;
- Inhoudelijke voorbereiding daarop loopt, verwacht ik morgen te kunnen delen.
- De uitzoek-opdrachten lopen (soc.-eco.), of zijn al afgerond (2030).

Ondersteuning MNenS

- Met secretariaat is geregeld dat alle bijeenkomsten zijn geblokt voor 5.12e
- Alleen locatie 15 augustus is tot nu toe bekend. Afspraken staan als 'privé' in de agenda, zodat anderen de locatie niet kunnen zien.

Vorbereiding 15 augustus (natuur)

- Inhoudelijk is er meegelezen en input geleverd door onze collega's, de nota komt nog bij jullie langs.
- Er wordt nog in een aparte bijlage gereageerd op de bijdrage van MOB. 5.1.2.e zag daar nog een aantal open punten vanuit toestemmingsverlening.

Vorbereiding 17 augustus (gesprek bedrijven, BouwendNL, MKB NL, VNO-NCW)

- Inhoudelijke voorbereiding voor gesprek 17 augustus loopt, wordt waarschijnlijk een nota boven op het gesprekskader.
- Qua onderwerpen heb ik daar het volgende
  - Toestemmingsverlening → 5.1.2.e
    - Algemeen
    - Zaken die in de media zijn
    - Bouwvrijstelling
    - stikstofdepositiebanken
  - Industrie (samen met EZK) → 5.1.2.e
    - Oa. emissiedoelen

Vorbereiding gesprekken ketenpartijen

- Ik begreep van 5.1.2.e dat er nog een belronde plaatsvindt om die bedrijven aan tafel te krijgen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....

M: 5.1.2.e

E: 5.1.2.e @mininv.nl

T: @ 5.1.2.e

www.aanpakstikstof.nl

From: "5.1.2.e" "
Sent: Fri, 12 Aug 2022 13:18:53 +0200
To: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minInv.nl>; "5.1.2.e"
<5.1.2.e@minInv.nl>
Subject: Huiswerk na gesprek 5 augustus
Attachments: Huiswerk na gesprek 5 augustus.docx

Ha,
Zie hierbij nog een aantal suggesties.
Groet,

From: "5.12e"
Sent: Fri, 12 Aug 2022 16:42:21 +0200
To: "'5.12e'" <5.12e@minaz.nl>; "'5.12e@minaz.nl'" <5.12e@minaz.nl>
Cc: "5.12e" <5.12e@minInv.nl>; "5.12e" <5.12e@minInv.nl>;
"5.12e" <5.12e@minInv.nl>
Subject: Stand van zaken huiswerk
Attachments: 20220810 Memo Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel (v12).docx, 20220810 input gesprek LTO over KDW-p.docx, 20220811 Overzicht beschikbare informatie en rapporten binnen LNV mbt sociaaleconomische effecten.docx

Beste 5.12e en 5.12e

Op verzoek van 5.12e stuur ik jullie de verschillende stukken die in voorbereiding zijn n.a.v. gesprek Remkes. Ik heb 5.12e in CC meegenomen, zodat ze ook op de hoogte is van de stand.

Toelichting:

- Onderbouwing 2030-2035: afgerond en akkoord bevonden door 5.12e / 5.12e;
- Verdieping KDW (en aanverwante onderwerpen): eerste versie gelezen door 5.12e / 5.12e wordt nog verder aangescherpt (opmerkingen 5.12e in document);
- Sociaal/economisch: eerste versie, ligt ter lezing bij 5.12e / 5.12e;
- Pas-melders: is in voorbereiding, concept deel ik dit weekend met 5.12e / 5.12e;
- Innovatie: ligt bij AGRO.

Voor zowel KDW als PAS-meldingen zijn besprekingen ingepland met de externe partij. Over innovatie wordt een gesprek ingepland door AGRO (SKI), daarvan weet ik de laatste stand niet.

Fijn weekend,

Met vriendelijke groet,

5.12e

5.12e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12e
E: 5.12e@minInv.nl
T: @5.12e
www.aanpakstikstof.nl

Overzicht afgeronde/lopende/voorzien trajecten binnen LNV m.b.t. sociaaleconomische effecten

Concept 11 augustus 2022

Opdracht/vraag n.a.v. eerste gesprek Remkes

Inventariseer in 1 à 2 A4:

- Wat er al in beeld is gebracht binnen LNV m.b.t. sociaaleconomische effecten.
- Welke trajecten op dit moment lopen.
- Welke stappen de komende tijd nog gezet gaan worden/wat is voorzien,
- Eventuele ideeën/suggesties wat als 'handreiking' meegegeven zou kunnen worden m.b.t. sociaaleconomische effecten in een volgend gesprek.

1. Wat is er al in beeld gebracht

Position paper PBL: Bevorderen van brede welvaart in de regio: keuzes voor beleid 3-12-2020

Beleidsmakers die de brede welvaart in de regio willen bevorderen staan voor meerdere fundamentele keuzes, zowel ten aanzien van wat ze willen bereiken als hoe ze dat kunnen doen. Het expliciet maken en systematisch doordenken van al die keuzes draagt bij aan een beter doordacht, onderbouwd en doelgericht beleid. Het doel van deze paper is beleidsmakers te ondersteunen bij het maken van die keuzes door de verschillende keuzes en overwegingen waar zij voor staan te schetsen en te laten zien wat de consequenties zijn van die keuzes voor de invulling van het beleid.

Essay RUG/Campus Fryslân → Regionaal maatschappelijk onbehagen: naar een rechtsstatelijk antwoord op perifeer ressentiment 09-2021

In opdracht van het ministerie van LNV geschreven. In het rapport behandelen de onderzoekers het verschijnsel maatschappelijk onbehagen, waarbij zij uitvoerig ingaan op regionale concentraties daarvan, verklaringen hiervoor en mogelijke handelingsperspectieven.

Briefnotitie WEcR 5-10-2021 uitwerking sociaal economische effecten

Zoals de voormalige Minister van LNV in de Kamerbrief van 12 november 2021 heeft aangegeven, zijn er ambtelijk scenario's uitgewerkt met betrekking tot het integraal aanpakken van stikstof, klimaat en wateropgaven. Ten behoeve van de te maken keuzes omtrent een integrale aanpak heeft het kabinet destijds enkele kennisinstellingen verzocht om de samenhang tussen de stikstofopgave, de klimaatopgave en de opgave op waterkwaliteit kwantitatief en kwalitatief nader te duiden. Wageningen Economic Research heeft daartoe een korte analyse gemaakt van de mogelijke sociaaleconomische effecten (werkgelegenheid, BBP) van een indicatief beleidspakket gericht op het halen van de betreffende internationale doelen in of rond 2030 (briefnotitie met het Kamerstuk 35 334, nr. 170).

Essay WUR 15-10-2021 Perspectieven voor landbouw in een gebiedsgerichte benadering¹

Essay dat door WUR is geschreven op verzoek van LNV m.b.t. de perspectieven voor de landbouw in een gebiedsgerichte benadering. Dit essay introduceert de volgende gebiedscategorieën: Zone A: goed geschikt voor landbouwproductie; Zone B: omstandigheden beperkend voor de landbouw, integratie met andere functies nodig; Zone-C: omgeving Natura2000-gebieden / veenweidegebieden; Zone D: natuurgebieden. Het essay zoekt voor het toekomstperspectief van de landbouw aansluiting bij de transitiepaden die de SER heeft ontwikkeld. Verder geeft WUR per zone in hoofdlijn aan langs welke lijnen de landbouw zich zou kunnen ontwikkelen.

Onderzoeksrapport Wij-land 11-2021: Onder de streep. Economische analyse regeneratieve melkveehouderij (niet in opdracht van LNV, maar van RVO)

Door Wij-land, met inhoudelijke bijdragen van LNV, is een studie beschikbaar naar verdienmodellen voor regeneratieve melkveehouderij. De studie is gedaan in opdracht van Stichting Wij.land, Living Lab Fryslân, RVO, Deltaplan Biodiversiteitsherstel en Vogelbescherming Nederland.
(<https://wij.land/wp-content/uploads/2021/11/rapportage-onder-de-streep-1.pdf>)

¹ [Microsoft PowerPoint - 20211015 perspectieven landbouw in zonering logo.pptx \(wur.nl\)](#) Dit essay is geschreven door en

Vraagstelling: Kun je als natuurinclusieve boer ook een goede boterham verdienen?

De belangrijkste bevindingen van dit project zijn: Het is voor regeneratieve bedrijven mogelijk om tot een goed verdienmodel te komen. Er is niet één allesbepalende factor dat het verdienmodel maakt of breekt en er is niet één indicator waarop je alle bedrijven kunt vergelijken en beoordelen. Tegelijk blijkt dat het niet zo is dat een natuurinclusief bedrijf afhankelijk is van het hebben van een nicheproduct, neventak of nabijheid van een grote stad om tot een positief resultaat te komen.

Onderzoek WEcR 25-05-2022 naar sociaaleconomische effecten, haalbaarheid en betaalbaarheid van de maatregelen (stikstof, natuurherstel) onder het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering

Als onderdeel van het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering heeft Wageningen University & Research op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit onderzoek gedaan naar de sociaaleconomische effecten, haalbaarheid en betaalbaarheid van de maatregelen binnen het programma. Het onderzoek gaat over de sociaaleconomische effecten op nationaal niveau waarbij de brede welvaartsthema's zoals arbeid en vrije tijd, en materiële welvaart op hoofdlijnen zijn geanalyseerd. Uit het onderzoek blijkt dat er positieve effecten zijn op beleving van de woon- en leefomgeving in Nederland, doordat de overlast van luchtvervuiling, geur en geluid beperkt worden, maar dat de landbouwketen economisch negatief geraakt wordt.

Onderzoek: Verdienmodellen voor extensieve landbouwbedrijven: pijlers, principes en perspectieven² door WenR, WEcR en PPP Agro Advies (juli 2022)

Het onderzoek beschrijft welke verdienmodellen voorhanden zijn voor extensieve melkveehouderijen en akkerbouwbedrijven om duurzaam bij te kunnen dragen aan doelen op het gebied van biodiversiteit en waterkwaliteit. Het rapport presenteert en analyseert rekenvoorbeelden van verdienmodellen op basis van (combinaties van) lagere kosten, hogere opbrengsten en ontwikkelmogelijkheden voor het bedrijf. Op basis daarvan worden handelingsperspectieven voor de overheid geïdentificeerd om verdienmodellen voor extensieve bedrijven mogelijk te maken.

PBL notitie 27-07-2022 Ruimte geven aan een adaptief en lerend bredewelvaartsbeleid: leren over de inzet van het Rijk in het Regio Dealbeleid

In de notitie belicht PBL of en welke ruimte het Rijk heeft gecreëerd in het in 2017 ingezette Regio Dealbeleid van kabinet-Rutte III om de bijdrage van het Rijk aan dit beleid adaptief en lerend vorm te geven, en hoe het die ruimte in de dagelijkse beleidspraktijk heeft benut. Aan de hand daarvan komt PBL tot een aantal aanknopingspunten over wat te behouden en wat te veranderen in toekomstig beleid van het Rijk dat is gericht op het adaptief en lerend bevorderen van de brede welvaart.

Samenvattend komt PBL tot de conclusie dat het Regio Dealbeleid adaptief is opgezet; de wijze waarop het Rijk het Regio Dealbeleid heeft ingericht maakt het mogelijk om de rijksinzet tussentijds bij te sturen. Om ook tot lerend beleid te kunnen komen, is meer aandacht nodig voor het systematisch opbouwen van inzichten in welke bijdrage van het Rijk nodig is bij het bevorderen van de regionale brede welvaart en die inzichten benutten om gaandeweg de effectiviteit van de rijksinzet te vergroten. Vooralsnog vond bijsturing van de rijksinzet binnen het Regio Dealbeleid wel plaats, maar hoofdzakelijk in reactie op onvoorziene omstandigheden.

2. Welke trajecten lopen nu

Provincies - uitwerking methodiek voor sociaaleconomische effectenanalyse

Op basis van de methodiek die WEcR voor de nationale analyse onder het PSN heeft uitgewerkt, kijken de provincies nu samen met WEcR of de methodiek die op nationaal niveau is gebruikt, toepasbaar is voor de analyse op gebiedsniveau (voor in de gebiedsplannen) of dat deze nog verdere doorontwikkeling vraagt.

Monitoring sociaaleconomische effecten onder programma SN

---

² [Verdienmodellen voor extensieve landbouwbedrijven: pijlers, principes en perspectieven — Research@WUR](#)

Voor de structurele aanpak stikstof en vanuit de verplichtingen van de Wsn heeft DGS vorig jaar het consortium (onafhankelijk consortium van kennisinstellingen: het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Wageningen University en Research (WUR)) verzocht de mogelijkheden te verkennen van een werkprogramma voor monitoring en evaluatie van het programma SN. Sociaaleconomische effecten worden hier ook in meegenomen; in het programma SN is aangegeven dat de sociaaleconomische effecten worden meegenomen in de tweejaarlijkse monitoringsrapportage.

Onderzoek Wageningen Environmental Research naar leefbaarheid op het platteland en publieke voorzieningen

Door TK-lid Eppink is een motie ingediend waarin gevraagd wordt om een onderzoek naar het leefbaar houden van het platteland, gelet op het verplaatsen van basisvoorzieningen naar steden. Om invulling te geven aan deze motie is vanuit LNV een onderzoek uitgevraagd bij Wageningen Environmental Research. In dit (lopende) onderzoek wordt een beeld geschetst van de veronderstellingen en kennis waarop overheidsinterventies voor het behoud of het versterken van de leefbaarheid op het platteland gebaseerd is, met daarbij aandacht voor verschillende perspectieven, tijdsgewrichten en kennishiaten. Doel is ook om inzicht te bieden in welk beleid invloed uitoefent op leefbaarheid. Een achterliggend doel is het duiden van de relatie tussen brede welvaart en voorzieningen, met het oog op de actuele beleidsmatige ontwikkelingen m.b.t. regiodeals, Europees beleid, en investeringen in duurzaamheid (klimaat, energie, stikstof, landbouw, biodiversiteit, enz.). Welke voorzieningen zijn nodig voor brede welvaart? Het duiden van deze relatie maakt het mogelijk om in politiek opzicht een debat te voeren over de vraag hoever de zorgplicht van de overheid reikt en welke actoren waar verantwoordelijk voor zijn en ook de middelen hebben om daarnaar te handelen.

Onderzoek WEcR - Stapelen van beloningen voor natuurinclusieve landbouw. Een lonkend perspectief? (nog niet gepubliceerd, in concept gereed)

Om boeren te stimuleren meer natuurinclusief te produceren zijn extra prikkels nodig. Die prikkels zouden mogelijk ontwikkeld kunnen worden door beloningen van publieke en private partijen te stapelen. Het onderzoek gaat over de economische en juridische aspecten van het stapelen van beloningen en heeft betrekking op de grondgebonden landbouw in Nederland, dat wil zeggen: melkveehouderij en akkerbouw.

WUR - Illustratieve verdienmodellen en zonering

Deze studie beoogt inzicht te geven in het verdienmodel (verlies- en winstrekening, (vermogenspositie) van enkele typen grondgebonden bedrijven in 2030/2035, met medeneming van ontwikkelingen in grondprijzen, macro-effecten van evt. krimp veestapel en ontwikkelingen in vergoedingen zoals die voor natuurbeheer en GLB. De studie zal met enkele gevoeligheidsanalyses m.b.t. tot vergoedingen en fiscale instrumenten nader inzicht geven in handelingsperspectieven. Als eerste resultaat van de studie is reeds een overzicht beschikbaar van de spreiding, bedrijfsgrootte en *huidige* standaardverdien capaciteit van verschillende (ook niet grondgebonden) bedrijven in de verschillende (eerdere) zones én voor een fijnmaziger indeling naar gebieden waarin verschillende opgaven (klimaat, water, stikstof) bij elkaar komen (*"Fase 1. Gebieden, gebiedsopgaven en bedrijfspopulaties; niet gepubliceerd"*).

Regeneratieve landbouw

Er loopt een PPS regeneratieve landbouw en er wordt aan een consortium voor verdere opschaling ihk Groiefonds gewerkt.

3. Wat is voorzien / komt er nog aan

Sociaaleconomische impactanalyse voor de landbouw

Door WEcR zal in opdracht van LNV een methodiek worden ontwikkeld om de sociaaleconomische impact van maatregelen voor stikstof, klimaat en water op gebiedsniveau door te rekenen. Dat dit gaat gebeuren volgt uit hetgeen daarover in de startnotitie NPLG is opgenomen. Er hebben

gesprekken met WEcR plaatsgevonden over de mogelijkheden voor een sociaaleconomische analyse. Een definitieve opdracht moet nog verstrekt worden.

LNV denkt op dit moment aan de volgende kaders voor het te ontwikkelen instrument:

- Om de economische effecten van de gebiedsprogramma's inzichtelijk te maken wordt de gemiddelde verdien capaciteit van de toekomstige situatie vergeleken met de gemiddelde verdien capaciteit van de huidige situatie.
- Daarbij wordt gebruik gemaakt van de Standaard Verdien capaciteit (SVC). De SVC is een methode die inzichtelijk maakt wat er gemiddeld genomen verdiend wordt aan een productie-eenheid (hectare of dier).
- Voor de situatie na uitvoering van het gebiedsprogramma wordt de totale verdien capaciteit van het gebied en de vertaling hiervan naar verdien capaciteit per bedrijf inzichtelijk gemaakt aan de hand van geschatte structuurgegevens gecombineerd met inschattingen van de toekomstige SVC voor verschillende gewassen / typen veehouderij. Alternatieve verdien modellen (bijv. vormen van multifunctionele landbouw) worden hierbij zo goed als mogelijk meegenomen.
- Met deze methode wordt er een inschatting gemaakt van de verandering van zowel de totale verdien capaciteit in een gebied als de gemiddelde verdien capaciteit per blijvend bedrijf in de primaire sector.
- Het inzicht in verandering van verdien capaciteit en de impact op de landbouw biedt mogelijkheden tot het verder ontwikkelen of verbeteren van instrumentaria om zo het perspectief van de blijvers te borgen.
- Daarnaast wordt de impact op de aan de landbouw toeleverende en de met de landbouw samenhangende verwerkende industrie berekend, waarschijnlijk niet op gebiedsniveau maar eerder op provinciaal of zelfs landelijk niveau.

Er is een oriënterend gesprek geweest met LTO-NL, NAJK, Rabobank over een te hanteren methodiek. Met deze partijen is een vervolgesprek gepland. Ook zal binnenkort met provincies hierover gesproken worden.

Voorgaande kan voortbouwen op voorwerk dat reeds is gedaan in het kader van de eerder uitgezette studie "Illustratieve verdien modellen en zonering".

From: "5.1.2.e" "
Sent: Mon, 15 Aug 2022 08:18:39 +0200
To: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Cc: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: Voorbereiding huiswerk PAS-meldingen
Attachments: Huiswerk PAS-meldingen.docx, DOMUS-22367530-v1-Voorwaarden_bij_besteding_van_middelen_legalsiatieprogramma schoon.pdf, Notitie latente ruimte voor meldingen - v8.docx

Hoi 5.1.2.e

Voor het gesprek morgenochtend hebben wij nog een aantal zaken op een rij gezet. Voor achtergrond/context heb ik ook de brief aan provincies over €250 miljoen en de notitie latente ruimte aangehecht.

In het stuk heb ik:

- Aangegeven welke gespreksonderwerpen er zijn;
- Een aantal punten aangegeven die we als vervolg kunnen gebruiken;
- Verdieping op een aantal punten.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e@minlnv.nl
T: @5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EC Den Haag

De colleges van Gedeputeerde Staten van de 12 provincies

Programma DG Stikstof

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

Behandeld door

S.1.2.e

T 070 379 8911

S.1.2.e @minlnv.nl

Datum

Betreft Voorwaarden bij besteding van middelen legalisatieprogramma

Geachte colleges van Gedeputeerde Staten,

Ons kenmerk

DGS / 22367530

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Zoals aangekondigd in de brief van 15 juli jl. aan u en in de Kamerbrief van dezelfde datum betreffende 'Stand van zaken stikstof en landelijk gebied'¹ is het kabinet voornemens om € 250 miljoen beschikbaar te stellen waarmee het voor u mogelijk moet zijn om maatwerk te leveren en te doen wat nodig is om de uitvoering van het legalisatieprogramma te versnellen. Ik stel uw aanbod om bij te dragen aan de versnelling zeer op prijs en hoop u daarbij via deze brief op een behulpzame wijze te faciliteren.

Met deze middelen kunt u andere maatregelen treffen naast de (aanvullende) maatregelen die het Rijk treft. Met deze stap vindt geen verschuiving van verantwoordelijkheden plaats.

Het is de bedoeling om de beschikbare middelen naar voren te halen uit de tweede tranche van de in voorbereiding zijnde Subsidieregeling landelijke beëindiging veehouderijlocaties voor stikstofreductie (Lbv) en om eventuele niet bestede middelen ook weer terug te laten vloeien naar de Lbv. Het plafond voor de verstrekking van specifieke uitkeringen bedraagt € 250.000.000. De middelen worden dan beschikbaar gesteld met een specifieke uitkering per provincie, waarvoor een ministeriële regeling wordt voorbereid. Ik streef ernaar deze zo spoedig mogelijk in werking te laten treden.

Het voorstel is om de middelen in twaalf gelijke delen voor de provincies beschikbaar te stellen en toe te kennen op basis van een aanvraag. Met een gelijke verdeling over de provincies wordt zo goed als vanuit het Rijk mogelijk is recht gedaan aan de complexiteit van de opgave. Provincies die veel meldingen hebben, hebben een kleiner budget per melding aangezien daar relatief veel potentiële saldo-gevers zijn en vice versa. Provincies hebben de mogelijkheid om uiterlijk 19 september 2022 een alternatieve verdeelsleutel voor te stellen. Indien er tegen die alternatieve verdeelsleutel geen fundamentele bezwaren zijn, zal die bepalende verdeelsleutel worden opgenomen in de ministeriële regeling.

Bestedingen die u vanaf nu – vooruitlopend op die regeling – doet met inachtneming van de hieronder vermelde voorwaarden en de vereisten die gelden in het kader van Single Information Single Audit (SiSa), kunnen na publicatie van

¹ 2022Z15106

de regeling ook uit de hier bedoelde specifieke uitkering gedekt worden. Ik vraag u om die uitgaven vanuit uw algemene middelen voor te financieren. De voorwaarden voor de bestedingen worden formeel vastgesteld in de ministeriële regeling, waarbij ook de vereisten voor de verantwoording worden vastgesteld. Op hoofdlijnen zijn de voorwaarden hieronder vermeld. In essentie geven zij aan dat de middelen zo slim en doelmatig mogelijk besteed dienen te worden. Over de verdere uitwerking van de voorwaarden in de ministeriële regeling wil ik graag met u in gesprek blijven om ervoor te zorgen dat we hiermee daadwerkelijk bijdragen aan het oplossen van de problematiek en zodat de uiteindelijke begunstigden van de middelen daaraan zekerheid kunnen ontlenen.

Ons kenmerk
DGS / 22367530

Voorwaarden:

- Besteding van middelen heeft als doel de problematiek van de positief geverifieerde PAS-melders op te lossen. Daarbij kunnen de middelen worden ingezet voor maatregelen om een reductie van stikstofdepositie te bewerkstelligen waarmee stikstofruimte wordt gegenereerd om PAS-melders te legaliseren door het verlenen van toereikende natuurvergunningen, maar ook andere oplossingen zijn denkbaar als daarmee de problematiek van de PAS-melders kan worden opgelost. U wordt bij besteding van de middelen verzocht om waar mogelijk rekening te houden met de verwachte uitkomst van de gebiedsprocessen.
- De besteding van middelen voldoet aan de staatssteunregelgeving. Indien sprake is van staatssteun, zorgt de provincie zelf voor melding of notificatie bij de Europese Commissie, al naar gelang wat is vereist. Als bijvoorbeeld de middelen worden aangewend voor het doen sluiten van productiecapaciteit op vrijwillige basis, ziet de Europese Commissie dat in de context van de Lbv als staatssteun en is notificatie nodig, zo is gebleken uit overleg tussen LNV en de Europese Commissie. Ook kunnen de staatssteunregels ertoe dwingen om voorwaarden te stellen, zoals een doorstartverbod. En een overheidsbijdrage voor innovatieve maatregelen mag op grond van de Landbouwwijstellingsverordening niet meer bedragen dan 40% van de kosten.
- Provincies spannen zich in voor de meest kostenefficiënte besteding per PAS-melding. Er worden voor de maatregel voor het oplossen van een PAS-melding niet meer middelen besteed dan de waarde van het bedrijf waarvoor de PAS-melding is gedaan en met een maximum van € 3.500.000.² Dit bedrag is slechts in uitzonderingsgevallen nodig om te besteden.
- De maatregelen waaraan de middelen worden besteed, voldoen aan de op het moment van besteding geldende juridische en beleidsmatige kaders van het Rijk en uw provincie inzake toestemmingverlening. Besteding mag bijvoorbeeld niet leiden tot dubbele emissies.
- Vergoedingen of subsidies worden vastgesteld op basis van ten hoogste de marktconforme waarde.
- Uitvoeringskosten worden niet vergoed uit de middelen.
- Vermogensvorming bij de provincie wordt niet vergoed, zoals de restwaarde van door de provincie verworven landbouwgrond als die grond een natuurbestemming krijgt. Alleen de netto-kosten van de aankoop worden vergoed, dus in dit voorbeeld de kosten van de waardevermindering van de grond.

² Gebaseerd op het gemiddelde balanswaarde van agrarische bedrijven volgens Wageningen University & Research, Financiering transitie naar duurzame landbouw (2020).

- Uiterlijk op 31 augustus 2023 moet vaststaan hoe de provincie de middelen besteedt of heeft besteed, bijvoorbeeld blijkend uit een gesloten koopovereenkomst of een genomen subsidiebesluit. Dan staat vast welk gedeelte van het budget wordt besteed. Het resterende budget kan alsnog bij de Lbv ingezet worden.
- Bij de aanvraag tot subsidieverlening wordt toegelicht op welke wijze de middelen zijn of worden uitgegeven ten behoeve van welke PAS-meldingen en wordt ingegaan op de kostenefficiëntie. Subsidievaststelling vindt plaats nadat de maatregel waarvoor de middelen zijn toegekend is uitgevoerd.

Voor de volledigheid meld ik ten aanzien van uw voorfinanciering dat het parlement nog moet instemmen met de incidentele suppletoire begroting die hiertoe zo spoedig mogelijk zal worden ingediend. Ik wil u meegeven dat de Tweede Kamer veel urgentie voelt voor het legaliseren van de meldingen. Dat leid ik onder meer af uit de forse meerderheid waarmee de Tweede Kamer voor de motie-Bisschop over het versnellen van het legalisatieprogramma heeft gestemd. Mede op grond daarvan beschouw ik de stap zoals in deze brief is toegelicht in de geest van de wensen van de Kamer. Op basis daarvan vertrouw ik erop dat het parlement zal instemmen en de middelen definitief worden toegekend, waarna verrekening zal kunnen plaatsvinden.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben. Mocht deze brief leiden tot nadere vragen, bijvoorbeeld of concrete voorstellen zullen voldoen aan de criteria, dan kunt u contact opnemen met het ministerie van LNV via 5.1.2@minlnv.nl (5.1.2@minlnv.nl).

Met vriendelijke groeten,

De Minister voor Natuur en Stikstof
Christianne van der Wal-Zeggelink

Notitie latente ruimte voor PAS-meldingen

Aanleiding

In de zoektocht over hoe we zo snel en zo veel mogelijk meldingen kunnen legaliseren, komt regelmatig ter sprake om de latente ruimte in natuurvergunningen van andere initiatiefnemers ter beschikking te stellen aan PAS-melders. In deze nota worden de mogelijkheden daartoe verkend aan de hand van drie opties.

Advies

- Besluiten dat optie 1 (Latente ruimte generiek intrekken en inzetten voor meldingen) en 2 (Extern salderen met latente ruimte op basis van een vergoeding) op grond van de gebrekkige juridische houdbaarheid niet toegestaan zullen worden.
- Concluderen dat enkel via optie 3 (Extern salderen met latente ruimte op basis van vrijwilligheid) latente ruimte op dit moment gebruikt kan worden voor het legaliseren van meldingen, en dit op ambtelijk niveau in overleggen met ondernemers kunnen bespreken.

Kernpunten

Algemeen

- De kerngedachte voor het inzetten van latente ruimte is dat het overschot aan de ene kant van het systeem (latente ruimte) wordt gebruikt om het tekort aan de andere kant van het systeem (PAS-meldingen) te compenseren.
- In de afgelopen BO's is ook gesproken over het beperken van de ongewenste ingebruikname van latente ruimte. Provincies hebben aangegeven dat ze graag met DGS verkennen welke mogelijkheden er zijn voor het vrijwillig inleveren van latente ruimte. Dit voorstel moet in samenhang daarmee worden gezien.
- Uit de analyse blijkt dat het gebruiken van latente ruimte voor het legaliseren van meldingen enkel op vrijwillige basis juridisch houdbaar kan. Dit is mogelijk binnen de kaders van de geldende beleidsregels.
- Nota bene is de verwachting dat het niet eenvoudig (of wellicht onmogelijk) is voor het bevoegd gezag om vast te stellen wat de latente ruimte in een vergunning is, omdat deze kan fluctueren.

Uitgewerkte opties

Optie 1: Latente ruimte intrekken en inzetten voor meldingen

In deze optie trekken bevoegde gezagen verplichtend latente ruimte uit natuurvergunningen in en zetten die ruimte in voor het legaliseren van de PAS-meldingen.

Voorbeeld: bedrijf A heeft latente ruimte in de vergunning. Bevoegd gezag X trekt deze ruimte in en zet deze in voor het legaliseren van een PAS-melder, bedrijf B.

Appreciatie:

- Een natuurvergunning kan op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb) alleen ambtshalve worden ingetrokken of gewijzigd indien wordt voldaan aan de voorwaarden uit art. 5.4, eerste of tweede lid. Dat is aan de orde als in strijd met de vergunning wordt gehandeld of als de vergunning achteraf onjuist is geweest. Daarnaast kan de vergunning worden ingetrokken ter uitvoering van artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn

(tegengaan van verslechtering).¹ Wanneer het bevoegd gezag daartoe over gaat, is uitgesloten dat de ruimte voor iets anders dan de natuur kan worden ingezet.

- Op grond van de Wnb is er dus geen bevoegdheid om een natuurvergunning verplichtend in te trekken of te wijzigingen voor het legaliseren van PAS-meldingen. Derhalve is deze optie juridisch gezien niet mogelijk.

Optie 2: Extern salderen met latente ruimte op basis van een vergoeding

In deze optie wordt een PAS-melding gelegaliseerd doordat een andere initiatiefnemer (saldogever) de latente ruimte uit zijn natuurvergunning via extern salderen ter beschikking stelt aan de PAS-melder (saldo-ontvanger). De saldogever ontvangt hiervoor een vergoeding vanuit de overheid vanuit de gedachte dat hij/zij bijdraagt aan de wettelijke verplichting om PAS-meldingen te legaliseren.

Voorbeeld: Bedrijf A (saldogever) - wil latente ruimte uit zijn natuurvergunning afstaan, zodat bedrijf B (de saldo-ontvangende PAS-melder) met de vrijgekomen ruimte gelegaliseerd kan worden. Provincie X past de natuurvergunningen daarop aan voor bedrijven A en B en betaalt aan bedrijf A een vergoeding voor het vrijmaken van de ruimte.

Appreciatie:

- Extern salderen betreft een privaatrechtelijke transactie tussen partijen. Indien partijen afspreken om extern te salderen dan is dat op zichzelf mogelijk, mits dit in overeenstemming is met de beleidsregels. Dit kan niet verplicht worden opgelegd.
- Het verstrekken van de vergoeding is naar verwachting onrechtmatige staatsteun en zal juridisch niet houdbaar zijn.
- Bovendien zal het uitwerken van een regeling die mogelijk wel aan de staatssteunregels voldoet lange tijd vragen terwijl het legaliseren van PAS-meldingen om een snelle oplossing vraagt.

Optie 3: Extern salderen met latente ruimte op basis van vrijwilligheid

In deze optie wordt een PAS-melding gelegaliseerd doordat een andere initiatiefnemer (saldogever) de latente ruimte uit zijn natuurvergunning via extern salderen ter beschikking stelt aan de PAS-melder (saldo-ontvanger). Daar staat *geen* financiële vergoeding vanuit de overheid tegenover. Wel kan er betaald worden door de saldo-ontvangende initiatiefnemer zelf.

Voorbeeld: Bedrijf A (saldogever) heeft latente ruimte in zijn natuurvergunning en wil deze ter beschikking stellen aan bedrijf B (saldo-ontvanger). Bedrijf A en B stellen daarvoor onderling een overeenkomst op volgens de beleidsregels². Bevoegd gezag X past hierop de natuurvergunningen voor beiden bedrijven aan, maar bedrijf A, de saldogever, ontvangt hier van de overheid geen vergoeding voor.

¹ Richtlijn 92/43/EEG, Artikel 6, lid 2: De Lidstaten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.

² Staatscourant 2020, 52496 J Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officieelbekendmakingen.nl)

Appreciatie:

- Dit is een vorm van extern salderen die op dit moment nog juridisch is toegestaan³ en in beperkte aantallen al wordt toegepast.
- Aangezien hier sprake is van vrijwilligheid en er géén vergoeding vanuit de overheid tegenover staat, is er geen sprake van staatssteun.
- Sectorpartijen hebben hoge verwachtingen van deze mogelijkheid als oplossing voor de PAS-melders en hebben de overheid gevraagd om dit zo veel mogelijk te stimuleren. Ideeën die door de sector naar voren zijn gebracht zijn (in blauw de appreciatie):
  - Vanuit de overheid nadrukkelijk communiceren dat dit nu nog mag;
In beantwoording van Kamervragen en in gesprekken met de sector kan worden benoemd dat vrijwillig extern salderen, ook met latente ruimte, juridisch kan. Afweging daarbij is dat al is gecommuniceerd aan de Tweede Kamer dat de beleidsregels voor het gebruik van latente ruimte zullen worden aangescherpt en de communicatie daarmee in lijn moet zijn.
  - Fiscaal stimuleren door middel van de kosten voor aankoop van ruimte aftrekbaar te maken van de (inkomsten)belasting;
Om dit idee uit te kunnen voeren moet er een aparte aftrekpost voor PAS-melders worden ingericht. Dit zal vastgelegd moeten worden in het belastingplan. Dat kan op z'n vroegst september 2023 om vervolgens in te gaan in januari 2024 (eventueel met terugwerkende kracht). Daarbij is de beleidslijn van Financiën om zo min mogelijk extra aftrekposten te hebben omdat het het belastingstelsel complexer maakt, (ict)capaciteit voor dergelijke wijzigingen bij de Belastingdienst beperkt is en vraagstukken over rechtvaardiging t.o.v. andere ondernemers vooraf goed uitgedacht moeten zijn. Financiën adviseert (informeel) om te kijken naar andere mogelijk heden voor (financieel) stimuleren zoals subsidies (rekening houdend met staatssteunregels).
  - 'Latente ruimte'-makelaar faciliteren: een functionaris die zorgt dat saldogevers en saldo-ontvangers gematcht worden.
Dit is een idee wat de sector zelf zou kunnen oppakken d.m.v. adviseurs. Vanuit de overheid zien wij hierin voor onszelf geen rol.
- Gelet op de beperkte juridische ruimte, mogelijke aanscherpingen in beleidsregels voor gebruik latente ruimte en lange doorlooptijden voor uitvoering van deze ideeën, wordt geen van bovenstaande ideeën gezien als reële mogelijkheid om hiermee vanuit het Rijk extern salderen voor PAS-legalisatie mee te stimuleren.
- Het advies is om de situatie gezamenlijk met de sector nader te verkennen. Indien blijkt er nog potentiële saldogevers zijn die mogelijk gebruik kunnen maken van deze optie, kan in gesprekken met de sector de mogelijkheid benoemd worden.

Commented [512#(1)]:

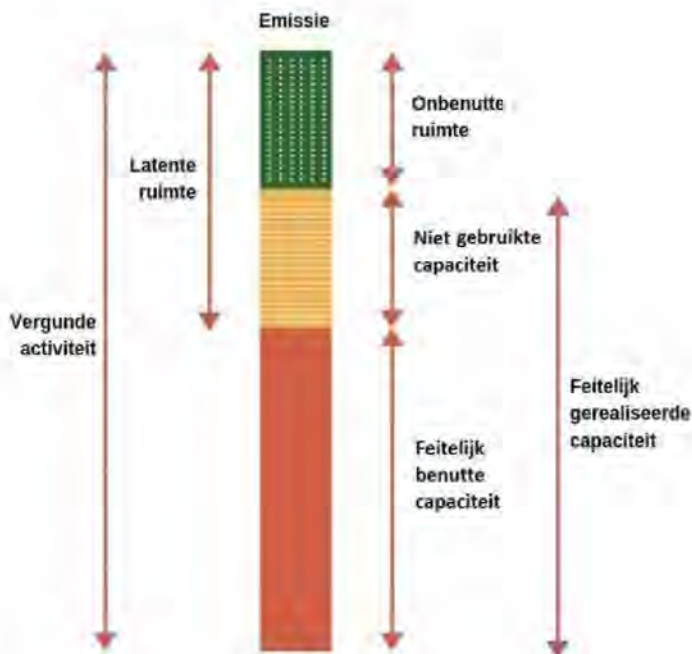
Commented [512#(512#)]: "Verder geldt dat het op dit moment is toegestaan om op vrijwillige basis te salderen met (onder meer) latente ruimte op basis van de huidige beleidsregels. Initiatiefnemers kunnen ervoor kiezen om de melding zelf via die weg te legaliseren."

Bijlage 1: Achtergrond

Definitie latente ruimte

Latente ruimte bestaat in praktijk uit twee delen (zie figuur 1): de onbenutte ruimte en de niet gebruikte capaciteit. Bij extern salderen kan alleen gebruik gemaakt worden van de feitelijk gerealiseerde capaciteit. En dat betekent dus dat met latente ruimte in deze notitie (een deel van) de niet gebruikte capaciteit bedoeld wordt.

³ In het beleidstraject voor latente ruimte worden mogelijke aanscherpingen van de beleidsregels onderzocht om ongewenste ingebruikname van latente ruimte tegen te gaan en de stikstofdepositie in zijn geheel te laten dalen. Optie 3 is in deze context 'een geitenpad' omdat het op dit moment juridisch nog is toegestaan.

Juridische en beleidsmatige voorwaarden extern salderen

Extern salderen is een juridische mogelijkheid voor toestemmingverlening. Extern salderen wordt door de rechter beschouwd als een mitigerende ofwel beschermingsmaatregel bij de toepassing van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn. Dat betekent dat de positieve effecten van extern salderen in een passende beoordeling kunnen worden betrokken. Dat kan overigens alleen in de passende beoordeling zelf en niet in de voortoets waarin de beoordeling plaatsvindt of sprake kan zijn van significante gevolgen voor de betrokken Natura 2000-waarden, zodat een passende beoordeling moet worden gemaakt. Er kan alleen worden gesaldeerd met toegestane projecten. Dat wil zeggen dat de saldogever moet beschikken over een vergunning als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, Wnb, of een toestemming in de zin van art. 9.4, achtste lid, Wnb, een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder i, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en artikel 2.2aa, onder a, van het Besluit omgevingsrecht, waarvoor een verklaring van geen bedenkingen is verleend als bedoeld in artikel 6.10a van het Besluit omgevingsrecht of een toestemming voor het betrokken project, verleend voordat artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn is gaan gelden voor het betrokken gebied, eventueel nadien publiekrechtelijk ingeperkt. Er moet een directe samenhang bestaan tussen de ruimte in de toestemming van de saldogever en die van de saldonemer. Deze samenhang kan blijken uit het intrekingsbesluit van de saldogever of uit een overeenkomst tussen saldogever en saldonemer die leidt tot een beperking van de toegestane stikstofemissie. Er moet worden verzekerd dat de activiteiten van de saldogever zijn gestaakt op het moment waarop de saldo-ontvanger stikstofdepositie op stikstofgevoelige overbelaste Natura 2000-gebieden kan veroorzaken.

De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (de Afdeling) over het Programma Aanpak Stikstof (PAS)⁴ maakt duidelijk dat het additionaliteitsvereiste geldt voor mitigerende maatregelen die naar hun aard ook kunnen worden ingezet om te voldoen aan de verplichtingen uit artikel 6, lid 1 en 2, Habitatrichtlijn. Dat is ten aanzien van extern salderen het geval zo als de overheid zelf initiatiefnemer van een plan of project is, zoals blijkt uit de uitspraak van de Afdeling over het inpassingplan logistiek park Moerdijk.⁵ In eerste aanleg wordt er door rechtbanken van uitgegaan dat ook extern salderen als transactie tussen particulieren moet voldoen aan additionaliteit.⁶ Daartegen is echter hoger beroep ingesteld. Hoger beroep moet uitwijzen of de Afdeling dit volgt. In dat geval moet additionaliteit bij alle opties in deze notitie worden aangetoond.

Bovendien zijn aan extern salderen (Rijks- en provinciale) beleidsregels gesteld. Zo mag alleen extern gesaldeerd worden met de feitelijk gerealiseerde capaciteit (zie figuur 1). Daarvan wordt 30% afgeroomd en is dus nog 70% beschikbaar om extern te kunnen salderen.

Het extern salderen met latente ruimte voor het legaliseren PAS-meldingen wordt verantwoord geacht, gezien er in dit geval geen sprake is van een feitelijke toename van stikstofdepositie. De activiteiten die hiermee vergund worden vinden immers al plaats.

Staatssteun

Op grond van artikel 107 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU) is er sprake van staatssteun als (i) met overheidsmiddelen, (ii) bepaalde ondernemingen (iii) worden begunstigd, waardoor (iv) de mededinging kan worden vervalst en de handel tussen lidstaten ongunstig kan worden beïnvloed. Dit zijn cumulatieve voorwaarden. Steun die aan de criteria voldoet, is verboden, althans dient vooraf ter goedkeuring aan de Europese Commissie te worden voorgelegd op grond van artikel 108, lid 3, VWEU, tenzij een vrijstelling op de aanmeldingsplicht van toepassing is.

De vrijstelling zal in deze context gezocht moeten worden in de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV) of de specifiek Landbouwvrijstellingsverordening (Verordening 702/2014).

Standpunten stakeholders

Provincies hebben tijdens het BO van 30 juni jl. aangegeven terughoudend te zijn in het gebruik van latente ruimte voor toestemmingsverlening, onder andere vanwege de juridische risico's.

De sector (LTO en NAJK) heeft er echter hoge verwachtingen van dat dit kan bijdragen aan het versneld legaliseren van de PAS-melders. Ze hebben dit actief onder de aandacht gebracht bij DGS als 'vliegwieltje voor legalisatie' en verzocht om mogelijke belemmeringen voor extern salderen zo veel mogelijk weg te nemen.

Om meer zicht te krijgen op de potentie van latente ruimte voor legalisatie vindt op 18 augustus een gesprek plaats op ambtelijk niveau met Agrifirm.

⁴ ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603

⁵ ABRvS 30 september 2020, ECLI:NL:RVS:2020:2318 en zie ook ABRvS 24 november 2021, ECLI:NL:RVS:2021:2627 (Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat)

⁶ Zie bijv. rechtbank Limburg 19 mei 2021, zaaknummer AWB/ROE. 18/2813, en 20 mei, zaaknummer AWB/ROE 19/2260

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Sent: Mon, 15 Aug 2022 08:34:40 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: FW: Stand van zaken huiswerk

Ha 5.1.2.e

Zorg jij dat deze suggesties worden gezien? Indien handig, kunnen we altijd nog even sparren.

Groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: maandag 15 augustus 2022 08:30
Aan: '5.1.2.e' <5.1.2.e@minaz.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minaz.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Stand van zaken huiswerk

Ha 5.1.2.e

Dank voor de feedback en volgens mij inderdaad nuttig dat jullie iets meer afstand hebben. Zonder dat we het belang van de KDW en zijn betekenis afbreuk te doen, kunnen we volgens mij de verbreding wat beter neerzetten en daar ook zoeken naar mogelijkheden voor het vruchtbare gesprek (ecologische autoriteit, aanvullende indicatoren m.o.o. staat van de natuur etc.). We zullen ook nog even goed kijken naar hoe we het punt over sturen op emissiereductie kunnen uitwerken (hoewel ook dat al wel in de praktijk gebeurt, maar daar lijken ook misverstanden over te bestaan).

(Vooralsnog) is dit overigens een interne notitie.

Hartelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minaz.nl>
Verzonden: zondag 14 augustus 2022 14:44
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minaz.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Stand van zaken huiswerk

Ha,

Dank voor het toesturen, veel werk verzet in korte tijd.

Een paar opmerkingen van mijn kant omdat ik denk dat er nog een slag nodig/mogelijk is; misschien nuttig omdat ik iets meer afstand heb, maar misschien mis ik daardoor ook net de nuance ☺

T.a.v. de onderbouwing 2030 – 2035.

- Beetje flauw maar volgens mij waren we om verschillende redenen overeengekomen dat we dit een 'toelichting' zouden noemen en geen 'onderbouwing'. Als ik me dat verkeerd herinner, dan corrigeert 5.1.2.e me wel.

T.a.v. het memo over de KDW.

- Inhoudelijk vertrouw ik er blind op dat het klopt, maar opbouw en toon hebben best een hoog 'ik leg het nog één keer uit'- gehalte. Dat zit hem in zinnen als ". De KDW is een wetenschappelijk onderbouwde indicator waarvan het belang dus niet onderschat mag worden.", "Een eerdere analyse heeft al uitgewezen dat de KDW momenteel het best

bruikbare hulpmiddel is voor gebruik in het toetsingskader (Kamerstuk 2021D36750).”, “Voor stikstof kom je dan vanzelf uit op de KDW omdat dit nu eenmaal de best beschikbare en enige wetenschappelijk onderbouwde indicator is voor de relatie tussen stikstofdepositie en natuurkwaliteit.”, “In het kader van toestemmingsverlening is het onvermijdelijk dat de KDW gebruikt wordt in het toetsingskader.”

- Om een vruchtbaar gesprek te kunnen hebben met de verschillende gesprekspartners zou ik beginnen met waar we op termijn wel de mogelijkheden zien om de KDW iets meer los te kunnen laten. Met de ecologische autoriteit kan hiermee een eerste stap(je) worden gezet, als er meer bekend is over het (beter) kwantificeren van andere indicatoren ook, als we hele forse emissiereducties weten te bewerkstelligen ontstaat er ook weer ruimte. En als je al die mogelijkheden benoemd hebt (incl. de termijn waarop die soelaas kunnen bieden), dan is op basis daarvan denk ik de onvermijdelijke conclusie dat we (op de korte termijn) alleen kunnen toetsen op de KDW.
- In het verlengde van bovenstaande: is het mogelijk om ook het sturen op emissie positiever te benaderen, bv. door te beschrijven welke instrumenten er (in ontwikkeling) zijn die meer sturen op emissiereductie en/of daar een procesafpraak over te maken? Eind vorige week (zowel bij het bezoek aan de boeren in Friesland) als rondom het gesprek met Remkes is de suggestie opgekomen om een soort SDE voor stikstof te ontwikkelen. Zodat boeren/bedrijven worden geprikkeld om zo kostenefficiënt mogelijk stikstof te reduceren. Het is voor de boeren en de verschillende partijen van groot belang dat ze het gevoel hebben dat ze (ook) zelf invloed kunnen uitoefenen op datgene wat nodig is; daar (meer) handvatten voor aanbieden/ontwikkelen lijkt me no regret.
- Tot slot: ik weer niet waar ik het gehoord/gelezen heb, maar ik begreep dat Staatsbosbeheer aangegeven heeft dat het op korte termijn wel mogelijk moet zijn om op andere indicatoren dan de KDW metingen te doen die een beeld geven van de staat van de instandhouding van de natuur. Gezien alles wat er hier al over gezegd en geschreven is weet ik niet of het klopt, maar zou goed zijn dat nog te dubbel checken bij de SBB-collega's.

Hoop dat jullie hiermee uit de voeten kunnen!

Groet, 5.1.2.e

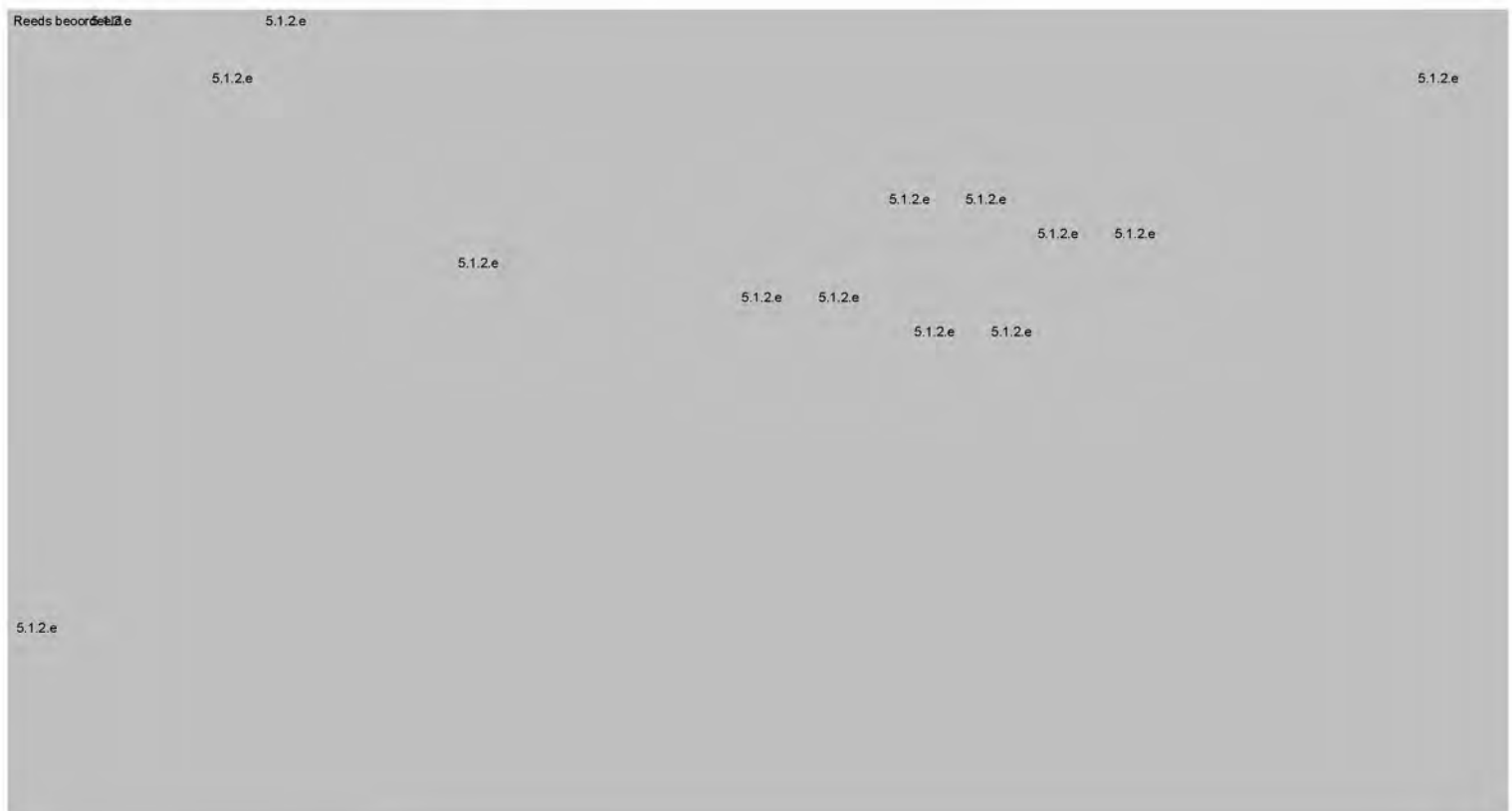
Van: 5.1.2.e @minlnv.nl]

Verzonden: vrijdag 12 augustus 2022 16:42

Aan: 5.1.2.e ; 5.1.2.e

CC: 5.1.2.e ; 5.1.2.e ; 5.1.2.e

Onderwerp: Stand van zaken huiswerk

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Sent: Mon, 15 Aug 2022 10:59:42 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: Antw: Voorbereiding huiswerk PAS-meldingen

Ha 5.1.2.e dit ziet er goed uit hoor. Meer hebben we op het moment niet denk ik. Ik probeer je voor het overleg met Remkes nog te bellen en anders erna (einde middag).

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
Datum: 15 augustus 2022 om 08:18:40 CEST
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: Voorbereiding huiswerk PAS-meldingen

Hoi 5.1.2.e

Voor het gesprek morgenochtend hebben wij nog een aantal zaken op een rij gezet. Voor achtergrond/context heb ik ook de brief aan provincies over €250 miljoen en de notitie latente ruimte aangehecht.

In het stuk heb ik:

- Aangegeven welke gespreksonderwerpen er zijn;
- Een aantal punten aangegeven die we als vervolg kunnen gebruiken;
- Verdieping op een aantal punten.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
T: @5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Mon, 15 Aug 2022 11:31:53 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Input gesprek met LTO over KDW
Attachments: 20220815 input gesprek LTO over KDW SK.docx

Hoi 5.12.e

Zier hierbij de nieuwe versie (voor de volledigheid met tracks) waarin de opmerkingen van 5.12.e en jou verwerkt zijn. Deel jij die met iedereen tbv het vooroverleg morgen?

Gr. 5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: maandag 15 augustus 2022 09:00
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Input gesprek met LTO over KDW

Hi 5.12.e

Kun je daarbij ook nog de onderstaande twee punten meenemen? Ik denk dat het fijn is als we morgen bij de voorbespreking (12:30) een nieuwe versie hebben.

- De opbouw/toon van het document is wat defensief, graag daar nog aandacht voor, de insteek is een constructief gesprek. Dit zit met name in een aantal woorden; het is voor nu nog een intern stuk.
- Verbreding criteria: graag hier nog aandacht voor, hoe zouden we de criteria kunnen verbreden en wat zou de rol van de ecologische autoriteit daarin zijn?

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuïdenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: vrijdag 12 augustus 2022 14:32
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Input gesprek met LTO over KDW

Hoi, in aanvulling: het is voor het gesprek ook heel belangrijk om onderscheid te maken tussen de doelstelling op KDW die geldt voor rijk en provincies (daar ligt de plicht om het te halen). Een individuele boer zal niet gevraagd worden om de KDW te halen. Als het dan over normering gaat, zul je bij emissies uitkomen. Volgens mij is zo met elkaar echt een strak verhaal op te bouwen.

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: vrijdag 12 augustus 2022 13:55

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Input gesprek met LTO over KDW

Ha 5.12.a

Dank aan onze collega's voor deze snelle voorbereiding. Ik heb nog een paar aandachtspunten (zie bijgaand).

- graag rol van KDW in iets breder perspectief plaatsen (zo'n grote drukfactor, daarom nu primair sturingsinstrument).
- benoemen dat KDW bewust voor KDW heeft gekozen omdat dit een depositieindicator is die direct iets zegt over staat van de natuur (daar worden wij als lidstaat op 'afgerekend')
- zie nog een paar vragen bij voor- en nadelen en laten we daar nog even naar de vraag kijken, is die alleen 'wat als emissie wettelijke indicator wordt' of 'wat als KDW niet meer de indicator is'?

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: vrijdag 12 augustus 2022 09:30

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: FW: Input gesprek met LTO over KDW

Hoi 5.12.e en 5.12.e

Met dank aan 5.12.e (en anderen) ligt er een voorbereiding voor het gesprek over de KDW. Kunnen jullie hier naar kijken?

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e

E: 5.12.e@minlnv.nl

T: @5.12.e

www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 11 augustus 2022 17:02

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Input gesprek met LTO over KDW

Hoi 5.12.e

Zie hierbij, met dank ook aan 5.12.e zoals gisteren besproken input op de vragen over de KDW tbv het gesprek met LTO.

Groeten,

5.12.e

5.12.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK Den Haag
.....

M 5.1.2.e

5.1.2.e [@minlnv.nl](mailto:5.1.2.e@minlnv.nl)

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Thu, 18 Aug 2022 16:13:39 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minienw.nl>
Subject: RE: Remkes

Dag allen,

Prima om ook strategie te betrekken.

In het 7^e AP zijn al brede bufferstroken (100-250 m) opgenomen als maatregel. Dat is niet wettelijk verankerd, maar wel beleid.

In het NPLG gaan we dit nogmaals opnemen als structurerende keuze waarmee we de gebiedsprogramma's meegeven dat ze met dergelijke bufferzones moeten werken.

Ik neem ook 5.12.e even mee, die zit wat beter in de materie.

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 14:41
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Remkes

Lijkt mij OK.

Uit contact met de Unie van Waterschappen kwam nog een puntje naar voren waarvoor het wellicht handig is een korte reactie achter de hand te hebben, betreft het volgende:
 UvW stelt mogelijk dat ze Van LNV beleid verwachten dat past bij het bereiken van waterkwaliteitsdoelstellingen (van mest tot exoten) en dat het **concept 'bufferstroken' wettelijk regelt**.

Misschien team strategie even vragen hoe ze hier naar kijken, met name het wettelijk regelen van bufferstroken.

Groeten,

5.12.e

5.12.e 5.12.e

5.12.e

Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG)

Bezuïdenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M 5.12.e
 5.12.e @minInv.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 13:38
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Remkes

Ja, goede punten 5.12.e Die neem ik graag mee.

Voor de nota wil ik ook een aantal kernpunten meegeven, kunnen jullie daar op meelezen?

- Planning:

- o dat er een ambitieuze planning is die nodig is om snel natuurherstel te bereiken.
- o Dat u de uitdaging die dit vormt voor de provincies serieus neemt en waar mogelijk ondersteunt.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e @minlnv.nl
T: @ 5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 12:44

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Remkes

Ziet er goed uit.

Ik heb bij collega's die werken aan spelregels nog even gevraagd of zij nog toevoegingen hebben.

Als gevraagd wordt hoe we 'integrale provinciale gebiedsprogramma's gereed' definiëren, hebben we daar dan antwoord op?

Ook v.w.b. (juridische) status van het programma en of het bestuurlijk moet zijn vastgesteld? Of is daar ruimte voor beweging/nadere afspraken? Ook in relatie tot eerdere bullet waarin staat dat ze 1 juli niet 'af' zijn.

5.12.e

5.12.e

5.12.e

.....
Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG)
Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M: 5.12.e
5.12.e @minlnv.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 12:21

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Remkes

Ja perfect, dit neem ik op. De tweede bulletin draai ik om, zodat het klopt in de tijd.

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 18 augustus 2022 om 12:09:36 CEST

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

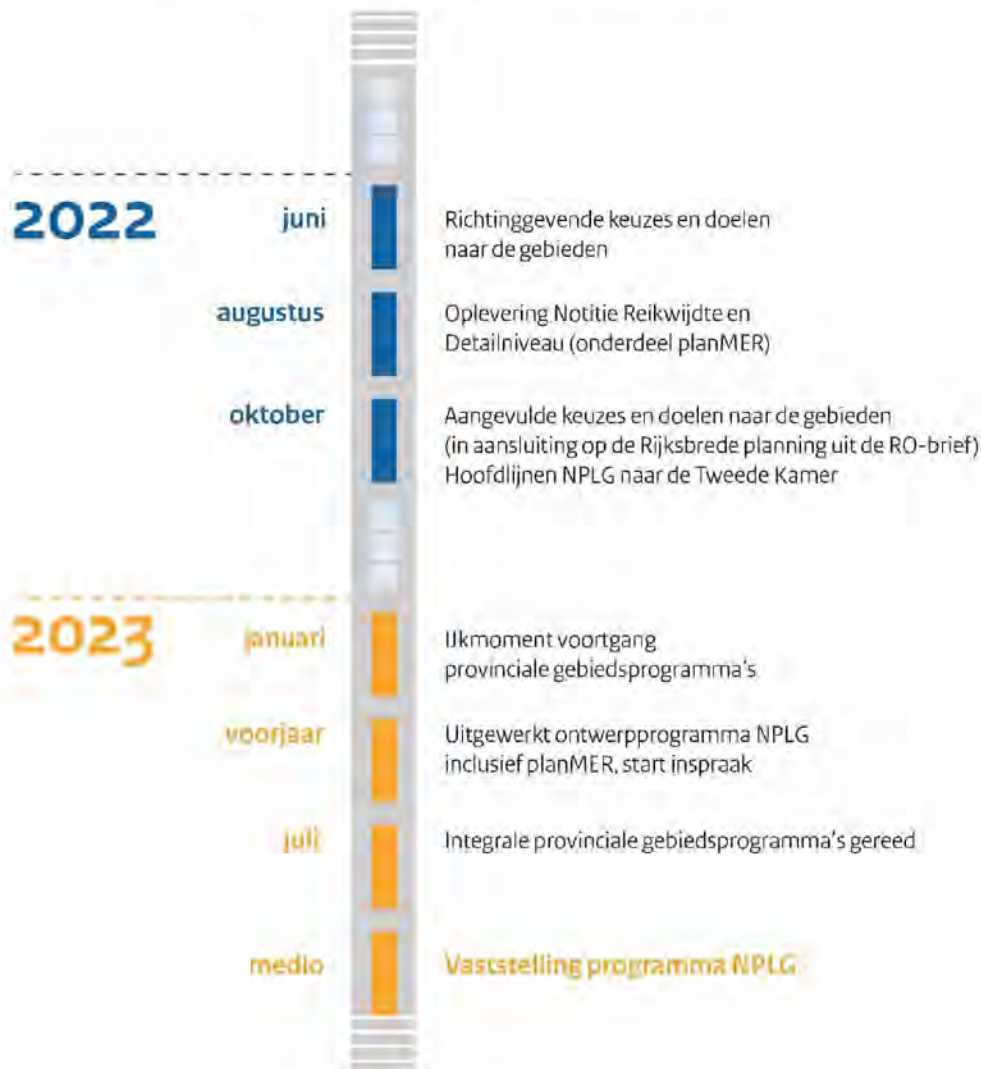
Onderwerp: RE: Remkes

Doe hieronder een hernieuwde poging voor het tweede deel. Stukken over mer neem ik niet op. Dat lijkt me voor dit bestuurlijk gesprek minder relevant.

Groet,

5.1.2 a

- In mei is de startnotitie gepubliceerd en in oktober kom ik met een hoofdlijnennotitie welke de reeds gestelde doelen en structurerende keuzes verder uitwerkt.
- 1 juli 2023 leveren provincies de gebiedsprogramma's op, in januari bespreek ik met jullie de tussenstand (bestuurlijk MLNV).
- De gebiedsprogramma's hebben een cyclisch karakter. Ze zijn 1 juli dan ook niet 'af'. Ook daarna zullen er nog aanvullingen en verbeterlagen zijn.
- Dit tijdspad valt ook samen met het programma NOVEX van collega De Jonge over de brede 'ruimtelijke ordening puzzel'. In oktober ontvangt u een startpakket over de brede RO puzzel, waarvan de uitkomst ook op 1 juli weer aan het Rijk aangeboden wordt. Het NPLG en programma NOVEX kennen dus dezelfde planning.
- Medio 2023 willen we vervolgens afspraken maken over de uitvoering en maatregelen die in de gebiedsprogramma's zijn opgenomen.
- Het is een zeer strak proces waar ook nog de verkiezingen hun rol zullen spelen.
- Gegeven de urgentie van natuurherstel zie ik geen andere mogelijkheid. We moeten zo snel als mogelijk stappen maken. Ook om andere ontwikkelingen weer mogelijk te maken.
- Vasthouden aan 2030 is daarom noodzakelijk.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 11:57

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Remkes

Hier zit nog wat meer detail in, kunnen we dat samenvatten? 5.1.2.e kun jij dat aanleveren?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e

E: 5.1.2.e@minlnv.nl

T: @5.1.2.e

www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.1.2.e

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 11:55

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Remkes

Voor het tweede deel:

Zijn er nog meer stappen te benoemen tussen nu en 1 juli 2023? Zitten er nog punten waar wij provincies mee helpen? Of vaste overlegmomenten die naar het product toe worden ingepland? Hoeft niet in supergroot detail, maar dit is misschien wat summier.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e

E: 5.1.2.e@minlnv.nl

T: @5.1.2.e

www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 08:29

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Remkes

Hoi 5.1.2.e

Sorry vergeten aan te leveren gisteren. Hierbij hopelijk alsnog op tijd voor jou.

Groet,

5.1.2.e

- Zorgen bij gebiedsprocessen en gebiedsprogramma's
  - Sociaal-economische component. Wordt die goed meegewogen?

Reactie: aangeven dat sociaal-economische impact analyse onderdeel moet zijn van gebiedsprogramma's @ 5.1.2.e kan jij (of andere NPLG-er) hier een paar bullets voor leveren? Zie ook 'uitwerking gesprekskader', onderdeel B. Daar staat al het nodige.

- We willen een leefbaar en vitaal platteland houden. De nationale kaders krijgen pas echt betekenis voor een boer in een gebied. Daarom bekijken de gebiedsprogramma's ook naar de sociaaleconomische effecten en de leefbaarheid. De sociaal-economische impact analyse maakt onderdeel uit van de gebiedsprogramma's.
- Om provincies hierbij te ondersteunen wordt een methodiek ontwikkeld om de sociaaleconomische impact op een eenduidige manier inzichtelijk te maken.
- Als er zorgen zijn over het voldoende meewegen van de sociaaleconomische effecten kunnen we de komende weken samen deze methodiek bespreken en daarbij;
  - Bezien of er extra mogelijkheden zijn om te borgen dat de sociaaleconomische gevolgen in beeld worden gebracht
  - Te bezien of er extra mogelijkheden zijn om een betere uitkomst voor de sociaaleconomische gevolgen
- Hierbij moeten we voorkomen dat er een tegenstrijd wordt gecreëerd tussen de ecologisch en sociaaleconomische analyses.

- Haalbaarheid tijdlijn/planning. Volgens onze info (app 5.1.2.e) zullen provincies naar verwachting 2030 niet ter discussie stellen en ook niet de 39kTon. Mogelijk wel 1 juli 2023. Wellicht vragen ze een half jaar uitstel, o.a. vanwege PS verkiezingen.

Reactie: beknopt schetsen wat nu tijdlijn/planning is vanuit NPLG. @ 5.1.2.e / 5.1.2.e kunnen jullie daarvoor zorgen? En vervolgens zou de Minister (offensief) kunnen aangeven dat we nu door de zure appel heen moeten bijten omdat we natuurherstel urgentie heeft, de samenleving niet lang in onzekerheid willen laten en omdat we andere maatschappelijk gewenste ontwikkelingen op termijn weer mogelijk willen maken. Vasthouden aan 2030 is daarom belangrijk. Hoe zien provincies dat en hoe zouden zij dat doen?

- In mei is de startnotitie gepubliceerd en in oktober komen we met een hoofdlijnennotitie welke de reeds gestelde doelen en structurerende keuzes verder uitwerkt.
- 1 juli 2023 leveren provincies de gebiedsprogramma's op, in januari bespreek ik met jullie de tussenstand (bestuurlijk MLNV)
- De gebiedsprogramma's hebben een cyclisch karakter. Ze zijn 1 juli dan ook niet 'af'. Ook daarna zullen er nog aanvullingen en verbeterlagen zijn.
- Dit tijdspad valt ook samen met het programma NOVEX van collega De Jonge over de brede 'ruimtelijke ordening puzzel'.
- Het is een zeer strak proces waar ook nog de verkiezingen hun rol zullen spelen.
- Gegeven de urgentie van natuurherstel zie ik geen andere mogelijkheid. We moeten zo snel als mogelijk stappen maken. Ook om andere ontwikkelingen weer mogelijk te maken.
- Vasthouden aan 2030 is daarom noodzakelijk.

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Thu, 18 Aug 2022 18:00:13 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: Nota Remkes 22 augustus
Attachments: DOMUS-22415516-v1-Vorbereitung_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX

Hi 5.12.e

Ik ben bezig geweest met de voorbereiding voor 22 augustus (Remkes decentrale overheden). Zie bijgevoegd. Er staat nog een check uit bij RTLg en we missen nog de input van UvW. Het is langer geworden dan 1,5 A4, maar er waren ook nog best een aantal inhoudelijke punten te tackelen.

Kun jij hier alvast naar kijken? Dan kunnen we het morgen breder delen.

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minInv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

From: "5.1.2.e" "
Sent: Fri, 19 Aug 2022 09:48:55 +0200
To: "'5.1.2.e @minaz.nl'" <5.1.2.e @minaz.nl>
Subject: Voorbereiding 22 aug gesprek Remkes
Attachments: DOMUS-22415516-v1-
Voorbereiding_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX

Hi 5.1.2.e

Zie bijgevoegd. Die gaan we nu ook breder delen, dus wellicht krijg je hem nog een keer voorbij. Opmerkingen mogen naar mij toe.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e @minlnv.nl
T: @ 5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Fri, 19 Aug 2022 10:33:34 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Nota Remkes 22 augustus
Attachments: DOMUS-22415516-v1-Vorbereitung_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX

Hi 5.12.e

Dank. Had ook de opmerkingen van 5.12.e verwerkt, die van jou nu ook in de aangehechte versie. In de nota stond al een tekst over de planning m.b.t. NPLG/gebiedsprocessen, die vind ik korter en bondiger dan de onderstaande tekst. Een aantal van de noties hieronder zijn ook specifiek gericht op het gesprek met de agrarische sector en zijn niet nodig voor gesprek met de provincies. Mijn voorstel is om de tekst die ik heb gebruikt te behouden.

Het gaat dan om deze tekst:

Tijdslijn gebiedsprocessen/-plannen

De verwachting is dat de provincies zorgen zullen uiten over deze tijdslijn en eventueel willen inzetten op een vertraging van de deadline 1 juli 2023.

Reactie

- Op 10 juni 2022 is de startnotitie NPLG gepubliceerd en in oktober 2022 kom ik met een hoofdlijnennotitie welke de bestaande doelen en keuzes verder uitwerkt. Dit wordt bestuurlijk en ambtelijk mee afgestemd.
- In januari 2023 bespreken we de tussenstand van de gebiedsplannen richting 1 juli 2023.
- De gebiedsprogramma's hebben een cyclisch karakter. Ze zijn 1 juli 2023 dan ook niet 'af' en gaandeweg de uitvoering van de gebiedsprogramma's bijsturen als daar aanleiding voor is.
- Dit tijdspad valt ook samen met het programma NOVEX van collega De Jonge over de brede 'ruimtelijke ordening puzzel'. In oktober 2022 ontvangt u een startpakket over de brede RO puzzel, waarvan de uitkomst ook op 1 juli 2023 weer aan het Rijk aangeboden wordt. Het NPLG en programma NOVEX kennen dus dezelfde planning.
- Vervolgens willen we doorpakken met de uitvoering van maatregelen die in de gebiedsprogramma's zijn opgenomen. Aan de hand van spelregels, die we samen met jullie ontwikkelen en die onderdeel zijn van de oktoberbrief (2022), kan gestart worden met aanvraag voor een Rijksbijdrage.
- Het is een proces waar ook nog de verkiezingen hun rol zullen spelen.
- Gegeven de urgentie van natuurherstel zie ik geen mogelijkheid om te vertragen. Ook om andere ontwikkelingen weer mogelijk te maken.
- Vasthouden aan 2030 en het opleveren van de gebiedsplannen in juli 2023 is daarvoor noodzakelijk.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e @minInv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>

Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 10:17

Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e

<5.12e @minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Nota Remkes 22 augustus

Hallo 5.12e

Ik heb even snel meegelezen op de nota.
Mooie opzet al.

Graag aandacht voor de revisie en opmerkingen in bijgevoegd document.

Verder de suggestie om nog een tekst op te nemen over het proces van de gebiedsplannen. We hadden daarvoor al eerder een tekst gemaakt:

Gebiedsprocessen (Provincie Groningen en NAJK)

Welke kaders komen er voor de gebiedsprocessen?

- In de startnotitie van 10 juni zijn de landelijke doelen op het gebied van natuur (waaronder stikstof, als drukfactor op natuur), water en klimaat bekend gemaakt.
- Op het moment wordt er gewerkt aan een notitie die in oktober gepubliceerd wordt. In deze notitie worden de landelijke doelen, voor zover nog niet volledig opgenomen in de startnotitie aangevuld, en vertaald naar doelen per provincie, zodat provincies weten welke bijdrage zij moeten leveren aan het halen van de doelen.
- Voor stikstof zijn richtinggevendende doelen per gebied al bekend gemaakt in de startnotitie. Voor water zijn de doelen ook grotendeels bekend (deze zijn vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water). Voor andere natuuropgaven, en klimaat komt deze uitwerking in oktober.
- Ook worden in deze notitie de structurerende keuzes verder uitgewerkt. De keuzes gaan over de ruimtelijke (on-)wenselijkheid van (nieuwe) activiteiten in het landelijk gebied ten opzichte van ander ruimtegebruik. Denk hierbij aan de ruimtelijke uitwerking van 'water en bodem sturend', het realiseren van overgangszones bij stikstofgevoelige natuur of het beschermen van goede landbouwgrond.
- Het toekomstperspectief voor de landbouw wordt volwaardig meegenomen in de gebiedsgerichte aanpak. De gebiedsprocessen kunnen als geslaagd worden gezien als de agrariërs die blijven, een langjarig economisch perspectief hebben. Een sociaaleconomische impactanalyse voor de landbouw moet onderdeel van het gebiedsplan zijn.
- Met de informatie uit deze notitie moeten provincies gebiedsprogramma's NPLG gaan schrijven, waarin ze aangeven hoe (met welke maatregelen) ze de doelen gaan halen en hoe ze daarbij structurerende keuzes meenemen. Hiervoor wordt een handreiking opgesteld waarin wordt uitgelegd waar gebiedsprogramma's aan moeten voldoen (vereisten) en wat meegenomen kan worden bij het opstellen van de gebiedsprogramma's (suggesties).
- In de handreiking wordt onder andere aangegeven hoe concreet de doelen en structurerende keuzes per provincie worden uitgewerkt in het gebiedsprogramma. Ook wordt de status van de gebiedsprogramma's en wijze van vaststelling verhelderd. Hoe deze gebiedsprogramma's tot stand komen is aan de provincie, maar er wordt o.a. meegegeven dat de rol van boeren bij de gebiedsprocessen goed geborgd moet zijn en dat er wordt gekeken naar sociaaleconomische effecten van de maatregelen.
- Zoals door mij aangekondigd in de Hoofdlijnenbrief, is het belangrijk dat de provincies de gebiedsprocessen zorgvuldig inrichten en borgen, zodat de te zetten stappen voorspelbaar zijn en alle te betrekken gebiedspartijen, waaronder agrarische ondernemers en ketenpartijen, een volwaardige positie in deze processen hebben.
- De gebiedsprogramma's worden op 1 juli 2023 aangeleverd bij de minister
- Met de gecombineerde aanpak van natuur, water en klimaat in het landelijk gebied, werken we voor de langere termijn toe naar meer mogelijkheden voor ontwikkeling van activiteiten en vergunningverlening.

Van: 5.12e <5.12e @minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 18:00

Aan: 5.12e <5.12e @minlnv.nl>

CC: 5.12e <5.12e @minlnv.nl>; 5.12e <5.12e @minlnv.nl>

Onderwerp: Nota Remkes 22 augustus

Rechts Beeld

From: "5.12.e" "
Sent: Fri, 19 Aug 2022 11:59:34 +0200
To: "5.12.e" "<5.12.e@minInv.nl>
Subject: FW: Inbreng Unie van Waterschappen bij gesprek op 22 augustus 2022 - concept 17 augustus
Attachments: Inbreng Unie van Waterschappen bij gesprek op 22 augustus 2022 - concept 17 augustus.docx

---

Van: 5.12.e <5.12.e@minienw.nl>

Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 10:13

Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>

Onderwerp: Inbreng Unie van Waterschappen bij gesprek op 22 augustus 2022 - concept 17 augustus

5.12.e

Heb ik in vertrouwen gekregen: inbreng Unie voor gesprek Remkes. Is het ambtelijk concept dat deze week nog bestuurlijk wordt afgestemd. In alle vertrouwen dat jij hier ook prudent mee omgaat (en inhoud is voorspelbaar).

Groet,

5.12.e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Inbreng Unie van Waterschappen bij gesprek op 22 augustus 2022, over het stikstofdossier onder leiding van de heer Johan Remkes

---

- Nederland is een klein en dichtbevolkt land met grote ambities, die voor een belangrijk deel neerslaan in de fysieke leefomgeving. De grenzen van de fysieke leefomgeving zijn echter op tal van terreinen bereikt. De klimaatverandering maakt dat extra zichtbaar, ook op het waterdomein (neem bijvoorbeeld deze vierde droge zomer in vijf jaar tijd). We moeten in Nederland dus ingrijpende en soms ook pijnlijke ruimtelijke keuzes maken. Water en bodem moeten daarbij – zoals ook is afgesproken in het coalitieakkoord – sturend zijn. Hiermee blijft Nederland ook de komende honderden jaren een land waar waterveilig gewoond en gewerkt kan worden met een goede waterkwaliteit en waar de gevolgen van de klimaatverandering kunnen worden opgevangen.
- Natuur en stikstof is één van de onderwerpen waar Nederland tegen de grenzen is aangelopen. Het stikstofdossier is pas politiek urgent geworden vanwege een gerechtelijke uitspraak en stokkende vergunningverlening. Ditzelfde dreigt ook met de Europese Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water (KRW), die Nederland verplicht om in 2027 de waterkwaliteit op orde te hebben. Waterschappen werken hier hard aan, en hebben tegelijk andere overheden nodig om deze doelstelling te halen.
- Waterschappen zijn blij dat in het coalitieakkoord is afgesproken om in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) het natuur- en stikstofdossier in samenhang met de Europese doelstellingen voor klimaat en waterkwaliteit op te lossen. Ook in de beleidsbrief NPLG wordt waterkwaliteit in één adem genoemd met stikstof, natuur en de klimaatdoelstellingen. Soms moet je een probleem groter maken om het op te lossen. Ook wij willen voorkomen dat waterkwaliteit het volgende stikstofdossier wordt.
- Het bereiken van de doelen van de KRW en de Nitraatrichtlijn is door het kabinet via het zogeheten 'addendum 7e Nationaal Actieprogramma' bij het NPLG belegd. De Nitraatrichtlijn gaat over alle wateren in Nederland (in land- en tuinbouw gebieden) en is daarmee breder dan KRW-waterlichamen en beekdalen. De waterkwaliteit voldoet in alle landbouwgebieden niet aan de gestelde normen. Van LNV verwachten wij beleid dat past bij het bereiken van waterkwaliteitsdoelstellingen (van mest tot exoten) en dat het concept 'bufferstroken' wettelijk regelt. De oplossingen in de landbouw vraagt om een aanpak waarin alle overheden, nationaal en decentraal, hun verantwoordelijkheid nemen.
- Waterschappen zijn van oudsher zeer actief in het landelijk gebied. Wij zijn nauw betrokken bij de vormgeving van het NPLG en nemen daarbinnen verantwoordelijkheid op het gebied van water en bodem. We doen dit het liefst onder regie van de provincies, en samen met gemeenten, de rijksoverheid en anderen.

- Waterschappen hebben gebiedskennis en uitvoeringskracht. Waterschappen participeren nu ook al in tal van gebiedsprocessen in het land, groot en klein, en in verschillende rollen. De ervaring daarbij is dat een integrale aanpak op gebiedsniveau – naast geld – vooral tijd kost. Neem die tijd ook. Tegelijk zien we dat bij stikstof we deze tijd eigenlijk niet hebben, vanwege de vergunningverlening die weer op gang moet komen. We ontkomen er daarom niet aan om te versnellen.
- Onze voorkeur heeft het om in eerste instantie de stikstofaanpak zoveel mogelijk te laten aansluiten bij bestaande (plannen voor) gebiedsprocessen, met een gefaseerde aanpak. Door het toepassen van een meer programmatische aanpak kan de gebiedsaanpak gefaseerd worden vormgegeven, door te werken met tranches en waarbij kansrijke of urgente projecten (bijvoorbeeld de piekbelasters) met voorrang worden opgepakt. De aanpak met de NPLG-versnellingsprojecten legt hiervoor een goede basis. Voorwaarde voor een succesvolle programmatische aanpak is:
  - Strakke landelijke kaders, aangevuld met het principe 'pas toe of leg uit' (*comply or explain*), bijvoorbeeld: elke stikstofmaatregel draagt ook bij aan verbeterde de waterkwaliteit.
  - Algemene principes en spelregels over de toepassing, zoals geen achteruitgang van de waterkwaliteit, het beginsel niet afwentelen op andere gebieden, naar de toekomst of van privaat naar publiek;
  - Als overheden elkaar in positie brengen om de publieke rol nu en in de toekomst volwaardig te kunnen oppakken.
- In de werkwijze moeten we echt gaan werken als één overheid. Hier zijn al goede voorbeelden van, ook binnen de waterwereld, in bijvoorbeeld Brabant en de Gelderse Vallei en uit het verleden Ruimte voor Rivier). De aanpak van de opgave vraagt dus om een stabiele betrouwbare (rijks)overheid met een langjarig perspectief, waarin de besturen schouder aan schouder opereren. Wij zien daarbij uit naar een volwaardig interbestuurlijk overleg op nationaal en decentraal niveau.
- Wij zien de boeren als partners in de gebieden waarmee we samen deze opgaven kunnen oppakken en oplossen. Ze moeten dan wel een perspectief op de toekomst worden geboden, en waarbij boeren gebruik kunnen maken van goede regelingen om de gewenste omslag te maken. Waterschappen dragen daar met verschillende subsidies nu ook al aan bij. Het gaat dus over een voorspelbare overheid, met een hoger tempo van het uitvoeren van toegezegde maatregelen (zoals het legaliseren van de PAS-melders en het beschikbaar stellen van NPLG-gelden).
- Van de waterschappen mag worden verwacht dat wij aan het NPLG bijdragen als krachtige uitvoeringsorganisaties die vertrouwd zijn met de aanpak van meervoudige gebiedsgerichte opgaven. Tot slot: een complicerende factor in de decentrale besluitvorming is de verkiezing van provinciale staten en waterschapsbesturen in maart 2023.

From: "5.12e" <5.12e@minaz.nl>
Sent: Fri, 19 Aug 2022 14:16:39 +0200
To: "5.12e" <5.12e@minInv.nl>
Subject: RE: Voorbereiding 22 aug gesprek Remkes

Helemaal goed!

Van: 5.12e@minInv.nl]
Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 13:51
Aan: 5.12e
Onderwerp: RE: Voorbereiding 22 aug gesprek Remkes

Hi 5.12e

Nog even ter check, dit heb ik nu in de aanleiding staan:

Komende maandag (22 augustus) neemt u deel aan het gesprek met de decentrale overheden. Middels deze nota brengen wij u op de hoogte van de mogelijke gesprekspunten en standpunten van de medeoverheden en de bijbehorende appreciatie vanuit LNV.

Van 09:30-11:00 uur spreekt u met het IPO en de gedeputeerden. Daarna spreekt u van 11:30-13:00 met de VNG en de UvW. Het gesprek is op suggestie van het IPO opgeknipt door dhr. Remkes om geen numerieke disbalans te krijgen tussen de partijen. Bij het eerste gesprek is de MP aanwezig. Bij beide gesprekken zijn de ministers van LNV, voor N&S en van BZK aanwezig.

Met vriendelijke groet,

5.12e

5.12e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12e
E: 5.12e@minInv.nl
T: @5.12e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12e
Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 09:49
Aan: '5.12e'@minaz.nl' <5.12e@minaz.nl>
Onderwerp: Voorbereiding 22 aug gesprek Remkes

Hi 5.12e

Zie bijgevoegd. Die gaan we nu ook breder delen, dus wellicht krijg je hem nog een keer voorbij. Opmerkingen mogen naar mij toe.

Met vriendelijke groet,

5.12e

5.12e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B-passage 0

M: 5.12.e
E: 5.12.e @minInv.nl
T: @ 5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

From: "5.12.e" "
Sent: Fri, 19 Aug 2022 15:47:24 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Concept voorbereiding persmoment
Attachments: Persmoment spreeklijn en QA gesprek Remkes met mede overheden 22 aug 2022_RE.docx

Hi 5.12.e

Zie bijgevoegd. We kunnen straks nog even contact hebben, ook om even de praktische zaken te checken (tijd, locatie).

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minInv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 14:15
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: Concept voorbereiding persmoment

Kun jij svp aanvullen en aanscherpen?

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

Directie Communicatie
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B Zuid 3
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
M 5.12.e
E 5.12.e@minInv.nl
W www.rijksoverheid.nl/Inv

Ministerie van LNV, directie Communicatie, woordvoering

Persmoment, spreeklijn en Q&A voor gesprek Remkes met mede overheden

Maandag 22 augustus 2022, 09.30 – 13.00 uur

Persmoment

De heer Remkes organiseert na afloop van het gesprek met de mede overheden een persmoment.

Dit persmoment vindt in een aparte ruimte plaats. De heer Remkes zal plenair een korte toelichting geven op het verloop van het gesprek en eventuele afspraken die zijn gemaakt.

Na het plenaire gedeelte krijgen de media de mogelijkheid om de deelnemers één-op-één vragen te stellen. Dit geldt voor zowel de kabinetsleden als de vertegenwoordigers van de mede overheden, indien zij hiervoor beschikbaar (willen) zijn.

Hieronder vindt u spreeklijn en Q&A (e.e.a. onder voorbehoud van verloop van het gesprek).

Begeleiding:

U wordt begeleid door **5.1.2.e**.

Spreeklijn

- Het was een goed gesprek, waarin we in alle openheid gedachten, meningen en zorgen hebben uitgewisseld.
- De centrale vraag is hoe we natuur herstellen, ruimte creëren om vergunningen te kunnen verlenen en hoe we de landbouw toekomstbestendig kunnen krijgen. Dit is een complexe opgave. Hoe gaan we dat samen doen?
- We pakken stikstof, natuur water en klimaat in samenhang op. Deze integrale aanpak is opgenomen in het coalitieakkoord en krijgt vorm in onder anderen het Nationaal Programma Landelijk Gebied.
- De aanpak is onder andere gebaseerd op maatwerk en wordt uitgewerkt in de gebiedsplannen en -processen.
- De provincies, gemeenten en waterschappen spelen een belangrijke rol bij deze opgaven en bij het maken en uitvoeren van gebiedsplannen, in samenwerking met andere partijen zoals boeren, natuurorganisaties en terrein beherende organisaties.
- De gebiedsplannen zijn dus het vehikel; dit is onderdeel van de aanpak.
- Het Rijk en de andere overheden hebben inmiddels de eerste stappen gezet richting de gebiedsplannen.
- Het is belangrijk om het gesprek hierover met elkaar te blijven voeren en samen te werken in de gebiedsgerichte aanpak.

Q&A

Wat zijn de conclusies?

Er zijn nog geen conclusies. De heer Remkes zal na afloop van alle gesprekken zijn bevindingen opstellen. Daar lopen we niet op vooruit. *Eventueel: we hebben naar aanleiding van het gesprek met de mede overheden afgesproken om op een aantal punten e.e.a. uit te zoeken/uit te werken.*

Remkes heeft gezegd dat er geen taboes zijn. Is alles dus bespreekbaar geweest?

De heer Remkes heeft in een brief aan alle deelnemers – dus ook aan het kabinet – aangegeven dat de essentie van een open gesprek zonder taboes is dat alle onderwerpen die de gesprekspartners belangrijk vinden op tafel kunnen komen. Hij riep alle deelnemers op om open en met interesse naar elkaar te luisteren.

Wat neemt u mee uit dit overleg?

Dat de rol van de provincies en andere mede overheden bij de landbouwtransitie onmisbaar is en dat de provincies en waterschappen hier duidelijk ook een rol voor zichzelf zien weggelegd. Maar er zijn nog veel vragen en onzekerheden. We proberen de provincies en andere overheden daar zo goed mogelijk bij te ondersteunen. Hierbij gaat het ook specifiek over uitvoeringscapaciteit voor de gebiedsprocessen.

De provincies vragen om duidelijke informatie en meer houvast. Kunt u die geven?

Op 10 juni zijn de richtinggevende doelen voor stikstof gepubliceerd. In oktober volgt een verdere uitwerking van de doelen en keuzes. Ik neem de mede overheden mee in dit proces.

Ook willen de provincies vasthouden aan hun eigen aanpak. Kan dat?

Dat kan, als onder de streep de doelen maar worden gehaald.

De provincies hebben behoefte aan specifieke doelen voor klimaat en water

- In oktober volgen de aanvullende doelen vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied, zoals de gebied specifieke doelen voor klimaat en water.
- Het kabinet zal begin 2023 met indicatieve NOx-emissiedoelen komen voor onder andere de sectoren industrie, energie en mobiliteit (waaronder wegverkeer, scheepvaart en luchtvaart).
- Deze doelen zullen vervolgens, tegelijkertijd met de regionale doelen voor NH3, op 1 juli 2023 definitief worden vastgesteld.

Hoe gaat het met de legalisering van PAS-meldingen?

- Het kabinet voelt grote urgentie en verantwoordelijkheid om de PAS-meldingen te legaliseren.
- Het legalisatieprogramma PAS-meldingen wordt momenteel uitgevoerd.
- **Op 15 juli 2022 zijn extra middelen aangekondigd (€250 miljoen), waarmee provincies de aanpak kunnen versnellen.**
- De provincies hebben onlangs een brief ontvangen met de kaders voor het besteden van de middelen. Zij kunnen dus meteen aan de slag.
- Ik werk nauw samen met de provincies om de PAS-meldingen zo snel als mogelijk te legaliseren.

De provincies maken zich zorgen over de uitvoeringscapaciteit bij de gebiedsprocessen. Wat kunt u voor ze doen?

- In het coalitieakkoord is een krachtige regieorganisatie aangekondigd om de provincies te ondersteunen en de transitie uitvoerbaar te maken.
- De Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG) zal vanuit het Rijk de decentrale overheden en andere partijen ondersteunen bij het opstellen en uitvoeren van gebiedsplannen.
- IPO, VNG en UvW worden hier nauw bij betrokken.
- Ik neem de zorgen van de provincies over de uitvoeringscapaciteit serieus en we zullen kijken welke stappen we daarin kunnen zetten.

Ze maken zich ook zorgen over het korte tijdspad. Is uitstel van de deadline van 1 juli 2023

- Ik begrijp de zorgen, maar een ambitieuze planning is nodig om snel natuurherstel te bereiken.
- Waar mogelijk ondersteun ik de provincies daarbij.
- Gezien de urgentie van natuurherstel en onze Europese verplichtingen op dat vlak zie ik geen mogelijkheid om te vertragen.
- Het is nodig om vast te houden aan de deadline van juli 2023 voor het indienen van de plannen, ook om andere ontwikkelingen weer mogelijk te maken.

De provincies zijn ook bezorgd over de sociaaleconomische impact.

- We willen een leefbaar en vitaal platteland houden. Daarom kijken bij het maken van de gebiedsplannen ook naar de sociaaleconomische effecten en de leefbaarheid. Dit maakt ook onderdeel uit van de gebiedsplannen.
- Om provincies hierbij te ondersteunen wordt een methodiek ontwikkeld om de sociaaleconomische impact op een eenduidige manier inzichtelijk te maken.

Bent u niet bang dat de Provinciale Statenverkiezingen volgend jaar het proces zullen verstoren?

De verkiezingen zullen zeker hun rol spelen in het proces. Tegelijkertijd weet ik dat ook de provincies zich bewust zijn van het feit dat de stikstofuitstoot omlaag zal moeten om de natuur te herstellen, ook in de landbouw.

Minister Hoekstra heeft gezegd dat hij 2030 wil loslaten

Ik voer de afspraken uit het coalitieakkoord uit. Het coalitieakkoord staat. We wachten eerst het proces Remkes af.

From: "5.1.2.e" "
Sent: Fri, 19 Aug 2022 15:54:17 +0200
To: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Cc: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: RE: Concept voorbereiding persmoment

Evt. kun je dit nog meenemen over de doelen:

Het kabinet zal begin 2023 met indicatieve NOx-emissiedoelen komen voor onder andere de sectoren industrie, energie en mobiliteit (waaronder wegverkeer, scheepvaart en luchtvaart). Deze doelen zullen vervolgens, tegelijkertijd met de regionale doelen voor NH3, op 1 juli 2023 definitief worden vastgesteld.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e @minlnv.nl
T: @5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 15:50
Aan: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Concept voorbereiding persmoment

Veel dank! Ik ga het verwerken en als een haas naar BPZ en secretariaat minister etc. sturen. Ik bel je straks nog even over logistiek etc.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
5.1.2.e

Directie Communicatie

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | B Zuid 3
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M 5.1.2.e
E 5.1.2.e @minlnv.nl
W www.rijksoverheid.nl/lnv

Van: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 19 augustus 2022 15:47
Aan: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
CC: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Concept voorbereiding persmoment

From: "5.12.e"
Sent: Fri, 19 Aug 2022 16:03:39 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: Nota gesprek decentrale overheden (22-08)
Attachments: DOMUS-22415516-v1-Vorbereitung_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX, DOMUS-22415516-Vorbereitung_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX.DRF

Ha 5.12.e en 5.12.e

Zie bijgevoegd de laatste versie van de nota.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minlnv.nl
T: @ 5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minbzk.nl>
Sent: Fri, 19 Aug 2022 17:19:17 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minbzk.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@minInv.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minInv.nl>
Subject: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek
Attachments: DOMUS-22415516-v1-Vorbereitung_gesprek_Remkes_decentrale_overheden_(22_augustus_2022).DOCX

Hi 5.1.2.e

Bij dezen de finale versie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e@minInv.nl
T: @5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>
Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 18:41
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Bijgevoegd de laatste stand. Waar relevant heb ik jullie toevoegingen gebruikt.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>
Datum: 18 augustus 2022 om 16:16:29 CEST
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Dag 5.1.2.e en 5.1.2.e

Hierbij mijn aanvullingen. Wanneer denken jullie een geactualiseerde versie rond te kunnen sturen? En hebben jullie al meer zicht op hoe de IPO/provincies er in zitten? Wij hebben ook nog wat lijnen uitstaan.

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 16:02

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Dank voor de update.

Zie ik het zo wel verschijnen. Kan jij ook gelijk collega 5.1.2.e (zie cc) meenemen? Hij werkt nu aan de nota.

Groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG)

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M 5.1.2.e

5.1.2.e

@minlnv.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 15:55

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Dag 5.1.2.e

Mijn excuses, ik stuur mijn input zo door, ik wilde nog even de laatste stavaza over financiële situatie 2026 navragen.

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: donderdag 18 augustus 2022 15:30

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Dag 5.1.2.e

Even ter check.

Hoe vaar jij ondertussen? Heb jij al input? Of misschien heb je aangeleverd via andere lijn?

Ik hoor graag even. Dank alvast!

Groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG)

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M 5.1.2.e

5.1.2.e

@minlnv.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 17 augustus 2022 16:44

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Beste 5.1.2.e

Bedankt, morgenochtend lever ik mijn input!

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: woensdag 17 augustus 2022 12:37

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@minbzk.nl>

Onderwerp: tussenstand onderwerpen Remkes-gesprek

Heren,

Hierbij wat we tot nu toe in beeld hebben aan mogelijke onderwerpen.
Ik krijg van een aantal collega's nog input.

Ter informatie ook het gesprekskader meegestuurd dat bij alle gesprekken wordt benut.

In relatie tot bestuurlijke verhoudingen zijn we benieuwd naar de input vanuit BZK.

Groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLГ)

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M 5.1.2.e

5.1.2.e

@minlnv.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Mon, 22 Aug 2022 12:07:07 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Geen probleem, ik kon vrijdag ook niet werken dus had onder de streep geen verschil gemaakt.

Behalve dan kwartiertje typen net. Alle begrip voor de hectiek.

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: maandag 22 augustus 2022 12:06
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Zeker 😊. En excuus, ik had het nog even kunnen doorgeven. Was een beetje hectisch.

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuïdenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minInv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: maandag 22 augustus 2022 12:05
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Dan hoop ik dat jij van de tekst hebt genoten.

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: maandag 22 augustus 2022 12:03
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Ha 5.12.e

Dank, maar de nota was voor vrijdag. Mocht hier nog wat uitkomen dan laat ik het je weten.

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuïdenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e
E: 5.1.2.e @minInv.nl
T: @ 5.1.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>

Verzonden: maandag 22 augustus 2022 12:02

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@minInv.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@minienw.nl>

Onderwerp: FW: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Hi 5.1.2.e

Kun je uit de voeten met onderstaande reactie? 5.1.2.e heeft meegekeken.

Groet,

5.1.2.e

- Onze voorkeur heeft het om in eerste instantie de stikstofaanpak zoveel mogelijk te laten aansluiten bij bestaande (plannen voor) gebiedsprocessen, met een gefaseerde aanpak. Door het toepassen van een meer programmatische aanpak kan de gebiedsaanpak gefaseerd worden vormgegeven, door te werken met tranches en waarbij kansrijke of urgente projecten (bijvoorbeeld de piekbelasters) met voorrang worden opgepakt. De aanpak met de NPLG-versnellingsprojecten legt hiervoor een goede basis. Voorwaarde voor een succesvolle programmatische aanpak is:

Dit sluit aan op de aanpak die het kabinet voor ogen heeft. In de provinciale gebiedsprogramma's bestaat er veel ruimte voor maatwerk en het aansluiten op reeds lopende trajecten. Waarbij wel moet worden opgemerkt dat er meer nodig is dan de reeds lopende trajecten. De water, klimaat en natuurdoelen vragen van alle partijen een extra inspanning om deze te behalen.

- Strakke landelijke kaders, aangevuld met het principe 'pas toe of leg uit' (*comply or explain*), bijvoorbeeld: elke stikstofmaatregel draagt ook bij aan verbeterde de waterkwaliteit.

Er zal op onderdelen in het beleid ruimte zijn voor het principe 'pas toe of leg uit'. Het voorbeeld dat gegeven wordt is echter niet realistisch. We beogen zo veel als mogelijk een integrale aanpak op water, klimaat en natuur. Maar niet iedere stikstofmaatregel zal bijdragen aan de waterdoelen. Andersom is dat ook niet altijd het geval.

- Algemene principes en spelregels over de toepassing, zoals geen achteruitgang van de waterkwaliteit, het beginsel niet afwentelen op andere gebieden, naar de toekomst of van privaat naar publiek;

Het kabinet zal een aantal structurerende keuzes meegeven aan de provinciale programma's en aansluiten op de NOVI principes. Het 'niet afwentelen' is hier onderdeel van.

- Als overheden elkaar in positie brengen om de publieke rol nu en in de toekomst volwaardig te kunnen oppakken.

Eens. Provincies voeren de regie over de provinciale programma's, maar alle overheden hebben hier een rol bij.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minienw.nl>

Verzonden: zaterdag 20 augustus 2022 10:37

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Hoi 5.1.2.e

Hoi 5.1.2.e

Over het algemeen sluit de lijn van UvW goed aan bij wat we met gebiedsprogramma's NPLG ook beogen. Paar nuances:

- Gezien de urgentie kunnen maatregelen om de doelen voor stikstof (2030), waterkwaliteit (2027) en klimaat (tussendoel 2030) te halen niet te veel doorgeschoven worden in de tijd. Dus aansluiting bij lopen de processen is goed, maar versnelling met aanvullende maatregelen is nodig.
- Niet elke stikstofmaatregel zal ook bijdragen aan waterkwaliteitsverbetering, net als dat andersom niet elke waterkwaliteitsmaatregel bijdraagt aan de stikstofopgave. NPLG beoogt wel zoveel mogelijk die maatregelen te nemen die gunstig zijn voor het hele pakket aan opgaven: natuur en stikstof, water en klimaat.

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Verzonden: zaterdag 20 augustus 2022 09:42

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minienw.nl>

Onderwerp: Doorst: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Urgentie: Hoog

Ha 5.1.2.e

En ook voor Remkes zijn we nog niet klaar. Zie hieronder.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Datum: 19 augustus 2022 om 13:16:33 CEST

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>, 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Spoed: Input gesprek Remkes UvW

Prioriteit: Hoog

Beste 5.1.2.e en 5.1.2.e

Voor het gesprek komende maandag hebben we een aantal gesprekspunten vanuit de UvW ontvangen. Bij 1 punt heb ik jullie hulp nodig om daar een evt. reactie op te formuleren. Lukt het jullie om daar een aantal bullets op aan te leveren?

Punt van de UvW:

- Onze voorkeur heeft het om in eerste instantie de stikstofaanpak zoveel mogelijk te laten aansluiten bij bestaande (plannen voor) gebiedsprocessen, met een gefaseerde aanpak. Door het toepassen van een meer programmatische aanpak kan de gebiedsaanpak gefaseerd worden vormgegeven, door te werken met tranches en waarbij kansrijke of urgente projecten (bijvoorbeeld de piekbelasters) met voorrang worden opgepakt. De aanpak met de NPLG-versnellingsprojecten legt hiervoor een goede basis. Voorwaarde voor een succesvolle programmatische aanpak is:
  - Strakke landelijke kaders, aangevuld met het principe 'pas toe of leg uit' (*comply or explain*), bijvoorbeeld: elke stikstofmaatregel draagt ook bij aan verbeterde de waterkwaliteit.

- Algemene principes en spelregels over de toepassing, zoals geen achteruitgang van de waterkwaliteit, het beginsel niet afwentelen op andere gebieden, naar de toekomst of van privaat naar publiek;
- Als overheden elkaar in positie brengen om de publieke rol nu en in de toekomst volwaardig te kunnen oppakken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.1.2.e

E: 5.1.2.e @minlnv.nl

T: @ 5.1.2.e

www.aanpakstikstof.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

From: "512e"
Sent: Tue, 23 Aug 2022 11:24:49 +0200
To: "512e" <512e@minlnv.nl>; "512e" <512e@minlnv.nl>;
"512e" <512e@minlnv.nl>; "512e" <512e@minlnv.nl>; "512e" <512e@minlnv.nl>;
"512e" <512e@minlnv.nl>
Cc: "512e" <512e@minlnv.nl>; "512e" <512e@minlnv.nl>
Subject: Retour 16:30 vandaag FW: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17
Attachments: vervolg na BR 23-8.docx, Uitwerking huiswerk BR 23 aug.docx, 3 Onderbouwing voor het naar voren
halen van het stikstofdoel (v12).docx, Huiswerk 1 KDW.docx, Huiswerk 2 PAS-meldingen.docx
Importance: High

Beste collega's,

Het huiswerk uit de gesprekken van Remkes is vanochtend besproken in de BR. Bijgevoegd de opmerkingen vanuit die bespreking ('Vervolg na BR 23-8'). Aan jullie het verzoek om deze te verwerken, eventueel af te stemmen en naar mij te retourneren.

De originele bestanden zijn bijgevoegd, wijzigingen graag doorvoeren in de samenvatting (heet 'Uitwerking huiswerk BR 23 aug') en de onderliggende stukken (genummerd). Wijzigingen graag bijhouden in *track changes*. Op de wijzigingen graag goedkeuring van je DT-lid.

- 1: DGNV en DGS → 512e en 512e
- 2: DGS → 512e / 512e / 512e
- 3: DGS → 512e / 512e
- 4: SKI
- 5: SKI en EIA
- 6: SKI

Lukt het jullie om dat vandaag 16:30 uur aan mij te retourneren?

Met vriendelijke groet,

512e
512e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 512e
E: 512e@minlnv.nl
T: @512e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 512e <512e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 10:51

Aan: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e
512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e
<512e@minlnv.nl>

CC: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e
512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e
512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e
<512e@minlnv.nl>

Onderwerp: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Dag collega's,

Vanochtend is in de BR het 'huiswerk' besproken. In de bijlage "vervolg na BR" vinden jullie de belangrijkste meegevers per punt.

We willen jullie vragen met de opmerkingen in de BR nieuwe aanpassingen te maken op het huiswerk (in het samenvattende document én de bijlages: beide worden uiteindelijk toegestuurd naar Remkes e.a.).

Algemene opmerking is om de maatschappelijke context in de nieuwe uitwerking goed mee te nemen.

Het gaat om de volgende acties (zie ook bijlage):

- 1: DGNV en DGS
- 2: DGS
- 3: DGS
- 4: SKI
- 5: SKI en EIA
- 6: SKI

Het secretariaat Remkes hoopt het huiswerk snel te ontvangen. Tegelijkertijd willen we het ook nog voorleggen aan de bewindspersonen.

Daarom vragen we jullie **vandaag uiterlijk 17.00 uur nieuwe versies bij ons aan te leveren**.

Mocht je vragen hebben n.a.v. deze instructies kun je toelichting vragen bij je BR-lid.

Wij zijn natuurlijk ook bereikbaar.

Vriendelijke groet,

5.1.2e en 5.1.2e

1 Emissiereductie voor natuurkwaliteit

De redenatielijn zou meer moeten zijn: het doel is natuurkwaliteit. Integraal (ook water en klimaat). De aanpak via afspraken in gebiedsplannen. Hierbij moet naar emissie en depositie allebei gekeken worden. Voor depositie is op dit moment KDW de meest geschikte indicator. We gaan ook toe naar emissiereductieafspraken. Maar de bedoeling is op termijn het herstel en behoud van natuur.

Algemeen: tekst is nu zeer technisch. Maak ook duidelijker wat nieuw is en ruimte biedt. (ook bij vervolgvorstellen).

WIE: Natuur ism Stikstof. 5.1.2.e neemt dit mee.

2 Versnelling legalisering PASmelders

De vervolgteekst aanpassen: nu veel verkenningen, dit kan actiever.

Uitkomst overleg generaal pardon 24 aug. Verwerken in deze tekst.

Ingaan op gevolgen Generaal pardon (voor- nadelen).

Punt van piekbelasters ook opnemen.

Opm 5.1.2.e achtergrondstuk checken op feiten.

Redenatielijn: er wordt al optimaal ingezet op het versnellen binnen wat op dit moment binnen de regelgeving past. Desondanks kijken we naar wat er toch nog extra zou kunnen. Bv generaal pardon. Wel erkennen dat er veel bedrijven in onzekerheid zitten.

WIE: DGS

3 Naar voren halen doelstellingen (2035 naar 2030)

Derogatiegesprekken weghalen (zijn al gevoerd).

Wat gaat er mis (wat merken burgers) als het tijdpad verlaat wordt.

Zien we enige flexibiliteit als we eerder snelle stappen maken, bijvoorbeeld op gebiedsniveau.

WIE: DGS

4 Sociaaleconomische impact

Er gebeurt al veel maar dit kan beter gepresenteerd worden.

Vervolgvoorstel iets concreter maken. Methodiek (tool provincies) beter uitleggen.

1-2-3

WIE 5.1.2.e 5.1.2.e

5 Ruimte voor innovatie en erkenning daarvan

Meer uitleg over innovatiekader

Meer aandacht voor sociale innovatie

Rol van banken en ketenpartijen.

Aanvullingen behoefte instrumentarium kleine agrarische voorloperpartijen.

WIE banken/ketenpartijen: Elselien, rest: SKI

6 SDE ++

Vervolg iets anders: zorgen dat er regelingen zijn die optimaal ondersteunen.

WIE 5.1.2.e

7 Vertrouwen in elkaar

From: "512e" <512e@minlnv.nl>
Sent: Tue, 23 Aug 2022 12:44:44 +0200
To: "512e" <512e@minlnv.nl>; "512e" <512e@minezk.nl>; "512e" <512e@minlnv.nl>
Cc: "512e" <512e@minlnv.nl>
Subject: RE: Nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17
Attachments: 3 Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel (v12) _512e.docx, vervolg na BR 23-8.docx, Uitwerking huiswerk BR 23 aug.docx
Importance: High

Ha 512e en 512e

Bijgaand de aanpassingen aan onderbouwing 2030 doel nav aantekeningen BR 23-8. Graag jullie blik op document "3. Onderbouwing...".

Er waren drie punten op dit document aangeleverd:

- Derogatiegesprekken weghalen (zijn al gevoerd).
- Wat gaat er mis (wat merken burgers) als het tijdpad verlaat wordt.
- Zien we enige flexibiliteit als we eerder snelle stappen maken, bijvoorbeeld op gebiedsniveau.

Document met alle aanpassingen wil ik om 15.00 uur bij 512e aanleveren, lukt het om daarvoor hiernaar te kijken?

Mvg,

512e

Van: 512e <512e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 12:29

Aan: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>

CC: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minezk.nl>

Onderwerp: RE: Retour 16:30 vandaag FW: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

512e betrekken jullie ook mij en 512e bij de wettelijke doelen lijn? Nu er ook juridische en wetgevingstechnische aspecten juist hele relevant zijn?

Dank! Groet, 512e

Van: 512e <512e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 11:25

Aan: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e

<512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>; 512e

512e <512e@minlnv.nl>

CC: 512e <512e@minlnv.nl>; 512e <512e@minlnv.nl>;

512e <512e@minlnv.nl>

Onderwerp: Retour 16:30 vandaag FW: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Urgentie: Hoog

Reeds beoordeeld

512e 512e
512e 512e 512e
512e 512e

From: "5.12.e"
Sent: Tue, 23 Aug 2022 16:29:30 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: Aanpassingen huiswerk Remkes
Attachments: Huiswerk 2 PAS-meldingen_RE.docx

Hoi 5.12.e

Het is wat hectisch vandaag, dus ik was er niet sneller aan toe gekomen. Zie bijgevoegd de aanpassing op deel 2 - PAS-meldingen.

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minlnv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

From: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Sent: Tue, 23 Aug 2022 16:33:06 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minezk.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: RE: Nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Hi 5.12.e

Probeerde jij antwoord te geven op die laatste vraag?

Heb 'm hieronder een beetje proberen te herschrijven, is dit wat?

We sturen m gelijk ook naar 5.12.e om te toetsen of dit was wat men bedoelde, aanscherping zsm welkom.

Hrt grt

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 14:26

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minezk.nl>; 5.12.e

<5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Beste 5.12.e tekst is akkoord wat mij betreft.

Een idee is om met snellere stappen nu enige flexibiliteit te bereiken is voor wat betreft de KDW-oppervlakte doelstelling. Het ziet er echter naar uit dat er dan situaties zijn waar je zelfs per direct de KDW moet onderschrijven - naast plekken waar dat in 2030, 2035 of nog later kan.

Gezien de verspreide ligging van de locaties waar direct of snel de KDW moet worden teruggebracht, is de verwachting dat de (opgetelde) inspanning voor emissiereductie niet merkbaar minder zal zijn en mogelijk zelfs hoger. Dat zou moeten worden uitgerekend door het RIVM.

Punt is dat je weliswaar veel lokaler inzoomt op wat nodig is voor de natuur ('natuurkwaliteit centraal'), maar dat met grotendeels vrijwillige maatregelen de benodigde sturing op heel specifieke bronsanering een onmogelijke taak is.

Groeten,

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 12:45

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e

<5.12.e@minezk.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: Nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Urgentie: Hoog

Reeds bevestigd

5.12.e

5.12.e

5.12.e

From: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Sent: Tue, 23 Aug 2022 20:51:14 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: Antw: anticiperen op advies voor versneld piekbelasters weghalen?

Zeker. Doen we. En wij maken geen nota.

Bedoeling was alleen om eerste gedachten uit een kwartiertje brainstorm op te schrijven; maar eerste stap lijkt me om morgen even met 5.12.e en 5.12.e te schakelen en zorgen dat we geen dingen dubbel doen.

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Datum: 23 augustus 2022 om 20:35:43 CEST
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: FW: anticiperen op advies voor versneld piekbelasters weghalen?

Hoi 5.12.e en 5.12.e ik wil voorkomen dat er verschillende trajecten naast elkaar lopen. Willen jullie naar aanleiding van onderstaande mail even de acties bij elkaar brengen? 5.12.e en 5.12.e werken namelijk aan dit vraagstuk. Zit ook enige tijdsdruk op.

Dank!

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Datum: 23 augustus 2022 om 18:35:39 CEST
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: FW: anticiperen op advies voor versneld piekbelasters weghalen?

Ter info

Er komt een nota van RTLГ over dit onderwerp.

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 18:05
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: anticiperen op advies voor versneld piekbelasters weghalen?

Heren,

Ik wil even het volgende met jullie delen:

Vanuit IPO hoorden wij dat Remkes regelmatig (versneld) weghalen piekbelasters noemt. Het zou dus kunnen dat hij hier in zijn advies/verslag iets over gaat zeggen.

En dus lijkt het wel handig om hier alvast een beetje op te anticiperen en na te denken wat dit kan betekenen en wat we daar mee kunnen.

Wellicht dat hier bij LG&S ook al (eerder) is nagedacht?

1 specifiek puntje daarbij: Weten jullie hoe het in Vlaanderen loopt met de plannen om piekbelasters eruit te halen en wat we daarvan kunnen leren?

Hoe dan ook: versneld weghalen van piekbelasters raakt zowel beleidsmatige vragen als vragen over uitvoerbaarheid.

Dus iets om samen in op te trekken.

S.12e en ik hebben vandaag al een kleine brainstorm gedaan. Die gedachten delen we ook graag even met jullie. We proberen morgen even iets op papier te krijgen. Andersom dus ook benieuwd wat er bij jullie ligt.

Groeten,

S.12e

S.12e

S.12e

S.12e

.....
Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG)

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M **S.12e**

S.12e

@minlnv.nl

From: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Sent: Tue, 23 Aug 2022 22:05:11 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minezk.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: RE: Antw: Gevraagd: Check op huiswerk Remkes (Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel)
Attachments: 3 Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel (v14).docx

Ha 5.12.e

Hierbij met de laatste aanpassingen een schone versie.

Bullet drie aangepast op opmerkingen 5.12.e en gesloten reactie van gemaakt. Daarnaast verscherping tekst omtrent adc-route van 5.12.e meegenomen in deze versie.

Fijne avond!

Groet,

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 21:50

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minezk.nl>

Onderwerp: Antw: Gevraagd: Check op huiswerk Remkes (Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel)

Hoi 5.12.e wat mij betreft akkoord, mooi werk.

Ik snap bullet drie ook niet, zat ook niet in de terugkoppeling van 5.12.e Piekbelaasters svp niet noemen, al zal daar wel op bedoeld worden. Antwoord lijkt me dan dat versnelling in 1 gebied, niet betekent dat je dan de ruimte hebt om in andere gebieden langzamer te gaan.

Zou daar dus maar een wat gesloten reactie maken. @5.12.e tenzij jij andere signalen hebt over dit huiswerk?

Groet 5.12.e

5.12.e

5.12.e - ministerie LNV

5.12.e - secretariaat 5.12.e 5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 23 augustus 2022 om 16:40:14 CEST

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minezk.nl>

Onderwerp: Gevraagd: Check op huiswerk Remkes (Onderbouwing voor het naar voren halen van het stikstofdoel)

Ha 5.12.e

Bijgaand de aanpassingen (in tracks) op het huiswerk Remkes omtrent 2030 doel. Graag jouw check of met de doorgevoerde aanpassingen voldaan wordt aan vragen BR.

Uit de BR waren drie punten op dit document aangeleverd:

- Derogatiegesprekken weghalen (zijn al gevoerd).

- Wat gaat er mis (wat merken burgers) als het tijdpad verlaat wordt.
- Zien we enige flexibiliteit als we eerder snelle stappen maken, bijvoorbeeld op gebiedsniveau.

Onze worsteling zat met name ten opzichte bullet 3, waarbij we niet precies wisten waar de BR op doelde. We hebben het nu geïnterpreteerd als de 'tactiek' waarbij je nu snel enkele grote emissiereductie klappen maakt, zodat je tov de natuurkwaliteit ruimte inbouwt in de KDW-oppervlakte doelstelling.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e Team Visie, Strategie en Beleidsontwikkeling

Werkdagen: ma/di/wo/do/(vr)

.....

Programma Directoraat Generaal Stikstof

Bezuidenhoutseweg 73, 2500 EK, Den Haag

M: 5.1.2e

T: 5.1.2e

5.1.2e @minlnv.nl

www.aanpakstikstof.nl

From: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Sent: Wed, 24 Aug 2022 09:58:30 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Cc: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: kleine verduidelijking
Attachments: Huiswerk 2 PAS-meldingen_RE.docx

Excuus, koffie nog niet op, bijlage nu erbij.

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e @minInv.nl
T: @ 5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e
Verzonden: woensdag 24 augustus 2022 09:58
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
CC: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: RE: kleine verduidelijking

Hi 5.12.e

Ben jij akkoord met de wijzigingen zoals bijgevoegd (in het laatste deel, generaal pardon)? Dit n.a.v. onderstaande opmerkingen van 5.12.e

Met vriendelijke groet,

5.12.e
5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e @minInv.nl
T: @ 5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Verzonden: woensdag 24 augustus 2022 09:40
Aan: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>
Onderwerp: kleine verduidelijking

Hoi 5.12.e

Zou je nog even naar onderstaande kunnen kijken?

Kan het iets neutraler (niet verwijzen naar 1 gesprek maar algemene wensen) en concreter? (bijvoorbeeld 'deze moeten plaatsvinden'> gaat neem ik aan over depositiedaling?

Groet,

S12a

Generaal pardon

In gesprekken met de agrarische sector komt soms het generaal pardon aan bod. Dat is nu geen onderdeel van het legalisatieprogramma. Dit is ambtelijk verkend en besproken in het gesprek.

Hierbij is aangegeven dat:

- Er sprake moet zijn van een snelle depositiedaling;
- Deze gespreid moet plaatsvinden in Nederland, net zoals de locatie van PAS-meldingen;
- Dat deze ruimte 'inboekbaar' moet zijn voor het extern salderen;
- Eventueel kan een depositiedaling door piekbelasters hierin een rol spelen.

From: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Sent: Wed, 24 Aug 2022 10:16:44 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Ha 5.12.e

Daarvoor hadden we nu de bijgevoegde tekst:

1. Vertrouwen in elkaar/ in gesprek

Het kabinet heeft toegezegd te bekijken hoe op structurele basis overleg (ook zonder agenda) van MLNV met de sector vorm gegeven kan worden.

- Er wordt reeds op verschillende manieren structureel overlegd met vertegenwoordigers van de agrarische sector en ketenpartijen. Dat gebeurt in wisselende samenstellingen, al naargelang de inhoud van de dossiers.
- Op ad hoc basis, bijvoorbeeld bij Kamermoties of subsidieregelingen die direct raken aan de bedrijfsvoering van agrarische ondernemers is vooraf overleg over de uitvoering.
- Bij de totstandkoming van de LNV visie en het realisatieplan is op structurele wijze gesproken met een brede vertegenwoordiging van partijen en organisaties uit de agrarische sector en aanpalend (denk aan NGO's en wetenschap).
- Een 'nieuw' gesprek op structurele basis zou bijvoorbeeld 3x per jaar kunnen plaatsvinden, waarbij nog goed nagedacht moet worden wie er naast vertegenwoordigers uit de agrarische sector nog meer aan deelnemen.

Voorstel voor vervolg:

- Met betrokken partijen een voorstel ontwikkelen.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M: 5.12.e
E: 5.12.e@minlnv.nl
T: @5.12.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: woensdag 24 augustus 2022 09:17
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Hoi,
Heb jij voor mij het document met het huiswerk, want dan kan ik even inlezen.
Thanks!
Groet,
5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 22:22
Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Hi, doen we het zo. Heb 5.12.e en co gevraagd hier over na te denken. Goed als jullie even contact hebben over wat en wanneer.

Groet 5.12.e

5.12.e

5.12.e

- ministerie LNV

5.12.e

- secretariaat

5.12.e

5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 23 augustus 2022 om 22:09:52 CEST

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Hoi 5.12.e

Lijkt mij goed om nog niet hierin te verwerken. Misschien goed om nog verder uit te werken richting de laatste bespreking met Remkes en agrarische sector. Ik hoor het graag als mijn hulp daarbij nodig is.

Met vriendelijke groet,

5.12.e

5.12.e

Programma Directoraat Generaal Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuïdenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | D-passage 5

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

M: 5.12.e

E: 5.12.e@minlnv.nl

T: @ 5.12.e

www.aanpakstikstof.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 21:56

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Hoi, wat mij betreft ook akkoord.

@ 5.12.e in deze bijlage zie ik de hele set huiswerk. Met 5.12.e en 5.12.e besproken dat we ook nog wel wat willen toevoegen aan het laatste punt, over het betrekken van de partijen. Gedachte die bij ons speelt is de partijen een rol te laten spelen bij de beoordeling van de concept-gebiedsplannen. Past dat om dat hier al te noemen of nog maar even laten voor onze eigen uitwerking? Denk dat dit laatste het handigste is.

Groet 5.12.e

5.12.e

5.12.e - ministerie LNV

5.12.e - secretariaat 5.12.e 5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Datum: 23 augustus 2022 om 16:28:51 CEST

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Dag 5.12.e en 5.12.e

Heel veel dank voor deze aanpassingen en aanvullingen! Wat mij betreft akkoord zo.

Groet,

5.12.e

5.12.e

5.12.e

5.12.e

.....
DG Natuur, Visserij en Landelijk Gebied

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

D-passage, 4e etage
.....

T 5.12.e

M 5.12.e

5.12.e @minlnv.nl

Secretariaat: 5.12.e via 5.12.e @minezk.nl

Van: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 16:15

Aan: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>, 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: RE: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Urgentie: Hoog

Hoi 5.12.e en 5.12.e

5.12.e en ik hebben nav de reactie vanuit de BR het 'huiswerk' nav Remkes mbt de KDW aangepast, zie bijlage. Zijn jullie akkoord met deze aanpassingen? Verzoek was om dit uiterlijk 16.30 uur bij 5.12.e aan te leveren, dus hopelijk zien jullie kans hier snel naar te kijken. Dank alvast!

Groeten,

5.12.e

Van: 5.12.e @minlnv.nl

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 12:48

Aan: 5.12.e @minlnv.nl

Onderwerp: FW: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

5.12.e 5.12.e

5.12.e

DG Natuur, Visserij en Landelijk Gebied

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73 | Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

D-passage, 4e etage

T 5.12.e

M 5.12.e

5.12.e @minlnv.nl

Secretariaat: 5.12.e via 5.12.e @minezk.nl

Van: 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>

Verzonden: dinsdag 23 augustus 2022 10:51

Aan: 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e

5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e

<5.12.e @minlnv.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e

5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e

5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e <5.12.e @minlnv.nl>; 5.12.e

<5.12.e @minlnv.nl>

Onderwerp: nieuwe slag op huiswerk Remkes - deadline vandaag 17

Reeds beoordeeld

5.12.e 5.12.e

?

From: "5.1.2.e" "
Sent: Fri, 26 Aug 2022 11:16:04 +0200
To: "5.1.2.e" "<5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: FW: uitwerking Remkes - voor bewindspersonen; met akkoord
Attachments: DOMUS-22428373-v1-1__Uitwerking.DOCX, DOMUS-22428372-v1-2__toelichting_op_uitwerking.DOCX, DOMUS-22424036-v1-Nota_uitwerking_traject_Remkes.docx

Hi 5.1.2.e

Zie bijgevoegd het Remkes huiswerk. Ik zit nu bij een werkbezoek, maar hier kun je alvast uithalen welke onderwerpen daar uit komen.

Ik denk:

KDW

2030

PAS-melders, maar die had je al.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>

Datum: 25 augustus 2022 om 21:41:31 CEST

Aan: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>, 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>, 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>

CC: 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>, 5.1.2.e "<5.1.2.e@minlnv.nl>

Onderwerp: FW: uitwerking Remkes - voor bewindspersonen; met akkoord

---

Beste collega's,

Deze stukken zijn vanavond naar MLNV en MNenS gegaan.

Groeten,

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Sent: Fri, 26 Aug 2022 16:39:47 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@minlnv.nl>
Subject: Doorst: ASB-brief

Heeft het secretariaat Remkes dit?

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@minezk.nl>
Datum: 26 augustus 2022 om 15:37:48 CEST
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@minlnv.nl>
Onderwerp: ASB-brief

Beste 5.1.2.e

Leuk om gisteren live kennis te maken!

Hierbij zoals beloofd, een link naar de TK-brief over de verkenning naar de ASB. In de brief zelf zitten de linken naar de drie onderzoeksrapporten. Met name het eerste rapport (van 5.1.2.e en 5.1.2.e van de WUR) is een erg goed rapport; dit vormt het fundament van de Kamerbrief.

De ASB-brief is op 21 april jl. verzonden. Hierbij de link:

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z08140&did=2022D16381

Hopelijk lukt het om dit bij Remkes te krijgen, zodat hij kan zien dat de aanbeveling uit zijn rapport *Niet alles kan overal* om een ASB te verkennen, zeer serieus door LNV is opgepakt. En dat de hoge verwachtingen die er in zijn rapport worden gewekt, over Meten is beter weten, doelsturing en een ASB, veel te hoog en niet realistisch zijn.

Vriendelijke groet en vast een fijn weekend,

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

POOL bij de ministeries van LNV en EZK

5.1.2.e @minezk.nl

5.1.2.e

From: "5.12.e (5.12.e)"
Sent: Fri, 26 Aug 2022 23:03:17 +0200
To: "5.12.e (5.12.e)" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e 5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>;
 "5.12.e 5.12.e 5.12.e" <5.12.e@minlnv.nl>
Cc: "5.12.e (5.12.e)" <5.12.e@minlnv.nl>; "5.12.e (5.12.e)"
 <5.12.e@minlnv.nl>
Subject: RE: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Dank! Goed om nu te gaan afronden zodat 5.12.e en ik nog 1 keertje kunnen kijken. Henk en Christianne hoeven het niet meer te zien, dus dan kan het vanavond nog naar LTO.
 Zou rond 17.00 uur morgen de reactie van LTO vragen.

5.12.e

Van: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 23:00
Aan: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>;
 5.12.e 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Ik heb het aangepast, bedankt.
 Ik stuur jullie zo de versies met alle wijzigingen.

Van: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 22:58
Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e
 (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: RE: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Zou in de tweede bullit "met natuurherstel" schrappen en in de derde bullit zeggen dat de regieorganisatie wordt ingezet om de versnelling te faciliteren. (wordt er niet speciaal voor opgericht). Verder ok.

Van: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 22:50
Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>
CC: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>
Onderwerp: Re: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Dan wordt het zo (net even gebeld met 5.12.e):

Versnelling richting 2030

- Om de versnelling ook concreet vorm te geven worden de komende jaren een aantal stappen gezet.
- Voor 2023 en 2024 heeft het Kabinet €504 miljoen beschikbaar gesteld om vooruitlopend op de gebiedsplannen met natuurherstel aan de slag te gaan.
- Het ministerie van LNV zet een regieorganisatie (DG RTLG) op om deze versnelling te faciliteren.
- Een snelle reductie van stikstofdepositie zorgt voor sneller doelbereik. Daarmee komt er meer ruimte voor maatwerk in de gebiedsprocessen.

5.12.e / 5.12.e eens?

Van: 5.12.e 5.12.e
Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 22:39:37
Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e (5.12.e)

CC: 512e (512e)

Onderwerp: Re: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Klopt, maar dit is meer concreet met de stappen die we zetten in de komende jaren. Als jij vindt dat we het voldoende afdekken met het nieuwe KDW stukje, vind ik het goed.

We kunnen die 504 miljoen daarin noemen?

Vriendelijke groeten,

512e (512e)

512e

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid

Van: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

Datum: 26 augustus 2022 om 22:35:36 CEST

Aan: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>, 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

CC: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

Onderwerp: Re: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Deze hadden we toch al in het stukje over de positie van de kdw?

Van: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

Datum: 26 augustus 2022 om 22:21:24 CEST

Aan: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>, 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

CC: 512e (512e) <512e@minlnv.nl>

Onderwerp: Re: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Hoi allemaal,

We moesten ook nog een opmerking MLNV verwerken.

Opmerking:

Kunnen we niet iets opnemen van de mogelijke versnelling die we nu vorm geven ...de komende jaren..... zodat ons dat meer ruimte geeft voor maatwerk aan het einde van het proces...dus 2030.

Ik denk dat we het onderstaande kunnen opnemen:

Versnelling richting 2030

- Om de versnelling ook concreet vorm te geven worden de komende jaren een aantal stappen gezet.
- Voor 2023 en 2024 heeft het Kabinet €504 miljoen beschikbaar gesteld om vooruitlopend op de gebiedsplannen met natuurherstel aan de slag te gaan.
- De komende maanden worden de benodigde doelen en kaders voor de gebiedsplannen vastgesteld.
- Op 1 juli 2023 zullen de gebiedsplannen zijn vastgesteld en kunnen provincies aan de slag om de reductieopgave lokaal in te vullen.

- Het ministerie van LNV stelt een regieorganisatie (DG RTLG) om de uitvoering van het NPLG en de vaststelling/uitvoering van gebiedsplannen te faciliteren voor provincies/gemeenten/waterschappen.
- Een snelle reductie van stikstofdepositie zal ook leiden tot meer ruimte voor maatwerk in de gebiedsprocessen.

Van: 5.12.e (5.12.e)

Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 22:09:48

Aan: 5.12.e 5.12.e 5.12.e); 5.12.e 5.12.e

CC: 5.12.e (5.12.e)

Onderwerp: RE: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Bedankt voor deze mooie passage, ik heb het ingepast.

Van: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Verzonden: vrijdag 26 augustus 2022 21:51

Aan: 5.12.e 5.12.e <5.12.e@minlnv.nl>

CC: 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>; 5.12.e (5.12.e) <5.12.e@minlnv.nl>

Onderwerp: Antw: KDW - aanpassingen MNenS/MLNV

Ik zou het dan zo doen:

- We sturen op de staat van de natuur, het doel is de natuur herstellen en daarmee voldoen aan onze internationale verplichtingen.
- Voor het beoordelen van de staat van de natuur spelen veel factoren een rol, verschillende indicatoren zeggen iets over de staat van natuur.
- We hebben daarbij met verschillende drukfactoren te maken, waarbij de stikstofdepositie op dit moment een grote rol speelt.
- Om de natuur te herstellen zullen we in ieder geval op korte termijn stikstofdepositie moeten verminderen. Om dit objectief te toetsen is op de moment alleen de KDW een bruikbare indicator voor het halen van het doel, maar ook voor toestemmingverlening.
- Zodra er aantoonbaar een forse reductie aan stikstofdepositie plaatsvindt en er op stikstofgevoelige habitats natuurherstel plaatsvindt zal de KDW een minder nadrukkelijke rol kunnen spelen. Hoe sneller we reduceren, des te sneller de KDW eenzelfde belang kan worden toegekend als andere factoren.
- Naast de KDW wordt gebruik gemaakt van meer indicatoren voor alle drukfactoren, die naar voren komen in o.a. de natuurdoelanalyses en de gebiedsplannen.
- Het gebruik van de KDW als omgevingswaarde zal ook worden geëvalueerd.

From: "5.12.e" <5.12.e@berenschot.nl>
Sent: Wed, 14 Sep 2022 22:55:40 +0200
To: "5.12.e" <5.12.e@minInv.nl>
Subject: RE: Namen

Dag 5.12.e

Is inmiddels in gang gezet; net een iets ander lijstje nav de mail van 5.12.e

- vanuit LNV: 5.12.e en 5.12.e
- vanuit FIN: 5.12.e
- vanuit Berenschot: 5.12.e en 5.12.e

Hoop zo ok; we bellen morgen even over eea.

Hgr, 5.12.e

Van: 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>

Verzonden: woensdag 14 september 2022 13:30

Aan: 5.12.e <5.12.e@berenschot.nl>

CC: 5.12.e <5.12.e@berenschot.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e

5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e <5.12.e@minInv.nl>; 5.12.e

5.12.e <5.12.e@minezk.nl>

Onderwerp: Namen

Beste 5.12.e

Ik zou je de namen aanreiken voor een verdieping op ervaren belemmeringen in beëindigingsregelingen (inclusief staatssteun). De collega's die hier het best informatie over kunnen geven zijn 5.12.e (DG Agro), 5.12.e en/of 5.12.e (DG Natuur), 5.12.e en/of 5.12.e (DG Stikstof) en 5.12.e (WJZ). Neem jij het initiatief voor een gesprek? Vriendelijk verzoek van in ieder geval één van de cc-ers om het dan morgen ipv vrijdag te laten plaatsvinden.

Mag ik de cc-ers die ik nog niet gesproken heb vragen om de agenda hiervoor vrij te maken? Bij vragen over dit gesprek: bel me even.

Veel dank

5.12.e

5.12.e

.....
DG Landelijk Gebied en Stikstof

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

.....
M 5.12.e

E 5.12.e @minInv.nl

.....
Managementassistent 5.12.e

M 5.12.e

E 5.12.e @minInv.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Disclaimer

This e-mail and any attachment it contains is confidential and may contain legally privileged information. If you are not the intended recipient, please note that this e-mail or any attachment may not be copied or disclosed or distributed to others. If you have received this e-mail by error, please notify the sender immediately by return e-mail, and delete this message. All rights reserved.

This email has been scanned for viruses and malware, and may have been automatically archived.

From: "5.12e" "
Sent: Mon, 19 Sep 2022 11:37:31 +0200
To: "5.12a" @berenschot.nl" <5.12e @berenschot.nl>
Cc: "5.12e" " <5.12e @minlnv.nl>; "5.12e" "
<5.12e @minlnv.nl>
Subject: Appreciatie LNV van het Versnellingsakkoord (2021)
Attachments: Vergelijking Versnellingsakkoord - Voorstel Integrale aanpak - oktober 2022.docx

Beste 5.12e

Hierbij doe ik je een eerdere appreciatie van LNV van het Versnellingsakkoord zoals dat door diverse maatschappelijke partijen medio 2021 is uitgebracht toekomen. Dit document is gemaakt ten behoeve van de formatie en binnen hetgeen ik voorhanden heb, de beste appreciatie.

Indien dit aanleiding geeft tot verdere vragen, dan zijn wij daar uiteraard voor beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

5.12e

5.12e

5.12a

5.12a

.....
DG Stikstof

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid

E: 5.12e @minlnv.nl

T: 5.12e

Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag

Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

Hoofdpijnen aanpak Versnellingsakkoord

- De kern van het voorstel is om de stikstofemissie versneld terug te dringen om de natuur te versterken en de landbouw en andere sectoren meer perspectief en ontwikkelruimte te bieden.
- Om sneller emissiereductie te realiseren en de doelstelling uit de 'stikstofwet' eerder te halen hanteert deze aanpak als doel de stikstofemissies in 2030 te reduceren met 40% (i.p.v. 26% voortkomend uit de stikstofwet). Ter vergelijking: voor het wettelijke stikstofdoel van 2035 (74% areaal onder de KDW) is ca. 50% emissiereductie nodig.
- Van de 177 mol/ha/jaar aan ruimte die hiermee gecreëerd wordt door daadwerkelijk gerealiseerde depositiereductie, wordt een deel (117 mol) beschikbaar gesteld aan de natuur en een deel (60 mol) benut voor ontwikkelruimte voor industrie, verkeer, landbouw en andere sectoren.¹ Gerealiseerde emissiereductie en ontwikkelruimte wordt vastgelegd in een nationaal stikstofregistratiesysteem.
- Ontwikkelruimte wordt in de eerste jaren gerealiseerd door het opkopen van vrijwillige stoppers, vrijwillige uitplaatsing of beëindiging van piekbelasters in de landbouw. In het begin is de vergoeding voor stoppers hoger.
- Vanuit de wettelijk geborgde doelen worden reductiedoelen per gebied geformuleerd als uitgangspunt voor het gebiedsproces. De gebiedsgerichte aanpak wordt het instrument op basis waarvan de regie plaatsvindt.
- Voor de aanpak verzoeken de partijen het Rijk tot 2030 jaarlijks minimaal 1,7 miljard euro (in totaal 15,3 miljard euro) extra beschikbaar te stellen voor een gebiedsgerichte aanpak met drie pijlers: innovatiesubsidies, verplaatsings- en beëindigingsmaatregelen, en investeringen in natuurherstel en agrarische natuur.
- Het Versnellingsakkoord bevat, zoals het PBL constateert², verschillende bouwstenen die natuurdoelen en versoepeling van vergunningverlening dichterbij kunnen brengen.

Verhouding tussen het Versnellingsakkoord en de integrale aanpak stikstof in verkenning demissionair kabinet

Overeenkomsten:

Op de volgende punten komt het Versnellingsakkoord overeen met de verdere integrale aanpak:

- De gebiedsgerichte benadering van het Versnellingsakkoord.
- Meersporenbeleid voor de landbouw (opkoop, natuurinclusieve en/of emissiearme landbouw en innovatie waaronder emissiearme stallen) en inzet op doelsturing.
- Het Versnellingsakkoord benoemt ook expliciet dat niet alleen de landbouw maar ook andere sectoren een bijdrage moeten leveren.
- Volgordelijkheid van vrijwillig naar dwingend bij de inzet van maatregelen, in het bijzonder bij piekbelasters. In de integrale vervolgaanpak stikstof wordt bijvoorbeeld het aantrekkelijk maken van vrijwillige opties, met verplichtendheid als sluitstuk verkend.
- Het gebruiken van stikstofbanken als methodiek om ontwikkelruimte te registeren en uit te geven.

Verschillen en aandachtspunten:

Het Versnellingsakkoord kent ook een aantal verschillen met de integrale aanpak.³

- Het Versnellingsakkoord zet, meer dan in de integrale aanpak, in op korte termijn ontwikkelruimte. Zo wordt de op korte termijn gewonnen stikstofruimte (zoals via opkoop of piekbelasters) voor een groot deel weer uitgeven aan economische ontwikkeling. Dit heeft juridische haken en ogen. De beschikbaarheid van ontwikkelruimte is maar beperkt (regionaal) te sturen, mede vanwege het additionaliteitsbeginsel (zoals omschreven in de bullet hieronder). De staat van de gebieden is bepalend waar er wel of niet op korte termijn ruimte beschikbaar komt. Op korte termijn zal op diverse plekken eerst aan de noodzakelijke natuurverplichtingen moeten worden voldaan. Hoewel de aanpak wel de reductie van stikstof ten behoeve van natuurherstel (van 26% naar 40%) aanzienlijk versnelt in 2030 t.o.v. de huidige Wsn-doelen, is de verwachting dat deze reductie te weinig is om hierop – gelet op de daarvoor geldende eisen – een ontwikkelruimte van deze orde grootte op te baseren.
- Het vrijwillige karakter van de maatregelen in het Versnellingsakkoord. Vrijwillige maatregelen vormen een risico voor het daadwerkelijke realiseren van de benodigde stikstofreductie. Onder

¹ Dit is aanvullend op de voorgenomen depositiereductie van 255 mol, economische ontwikkelruimte van 9 mol, en 11 mol voor legalisatie PAS-melders en andere kneelgevallen.)

² Zie appreciatie Versnellingsakkoord door PBL dd. 28 mei 2021, <https://www.pbl.nl/publicaties/reflectie-op-het-versnellingsakkoord-stikstofemissiereductie-2021-2030>.

³ In de eerder verstuurde notitie toestemmingsverlening zijn o.a. een deel van deze punten meer in detail uitgewerkt.

andere voor toestemmingsverlening is een belangrijke voorwaarde dat effecten vaststaan. Door te werken met vrijwillige maatregelen is het additionaliteitsvereiste (wat inhoudt dat maatregelen voor economische ontwikkelingen pas genomen kunnen worden als genoeg gedaan is/wordt voor de natuur en maatregelen dus niet nodig zijn voor natuurbehoud en -herstel) voor toestemmingsverlening op deze schaal en op deze korte termijn in deze aanpak minder goed geborgd (zie bullet hieronder). Anderzijds kunnen maatregelen niet goed worden gericht op de plek waar verslechtering dreigt (omdat vrijwilligheid zich niet goed verhoudt met ruimtelijk richten van maatregelen). De partijen van het Versnellingsakkoord hebben overigens de noodzaak aangegeven van een bijsturingssystematiek in het geval van achterblijvend doelbereik. Zo wordt genoemd dat na een periode van twee jaar op basis van vrijwilligheid, de regeling voor piekbelasters een verplichtend karakter kan krijgen, als de tweejaarlijkse evaluatie daar aanleiding toe geeft. Dit is nog niet concreet uitgewerkt. Hierdoor is onduidelijk hoe snel natuurherstel gerealiseerd kan worden.

- De beschikbaarheid van ontwikkelruimte in het Versnellingsakkoord is niet zeker want de maatregelen zijn juridisch gezien ook nodig voor behoud van natuur. In veel gebieden is behoud nog niet verzekerd en mogen maatregelen niet ingezet worden voor nieuwe ontwikkelingen. Daarom is er een blijvend groot risico op rechtszaken (zowel op intrekken van bestaande vergunningen, als het aanvechten van nieuwe vergunningen) met daarbij meekomende onzekerheid. Analyses van de staat van natuurgebieden zijn nodig om de gebiedsgerichte impact en ruimte hiervoor te beoordelen. Of zoals PBL stelt: "In deze strategie schuilt het risico dat de natuurwinst via deze maatregel vooral bereikt moet worden met maatregelen die later in de tijd gerealiseerd worden. Eerder was de Raad van State kritisch over een dergelijke constructie (p.7)."
- De grootste additionele emissiereductie richting 2030 komt bij het Versnellingsakkoord van innovatie (met name van aanpassing van stalsystemen). Het is onzeker of het potentieel van deze innovaties daadwerkelijk wordt behaald, blijkt o.a. uit de PBL-analyse van het Versnellingsakkoord. Ook is het niet effectief om alle stallen in Nederland aan te passen, omdat er gebieden zijn waar de ruimte voor landbouw beperkt zal zijn. Daar zullen maatregelen zoals extensivering mogelijk meer voor de hand liggen, waardoor investeren in stalinnovatie tot lock-ins zou kunnen leiden.
- De integrale aanpak stuurt op synergie in doelbereik op natuur, stikstof klimaat en water. De maatregelen uit het Versnellingsakkoord zijn niet of minder afgestemd op andere opgaven (Kaderrichtlijn Water en Klimaatopgave). Dit kan tot inefficiëntie en dus tot extra kosten leiden. Synergie in het oppakken van andere maatschappelijke opgaven, in het bijzonder de klimaatopgave, maar ook kaderrichtlijn water, wordt met het Versnellingsakkoord beperkt benut. Zo is er een reëel risico dat forse publieke en private landbouwinvesteringen in een later stadium niet goed passen bij de klimaatopgave voor de landbouw. Lock-ins dreigen in de landbouw (met name door de voorgestelde aanpassing van stalsystemen, welke niet per se effect heeft op broeikasgassen). Dit ook met het oog op 2035 en verder, waarvoor nog een aanzienlijke (rest)opgave stikstof en klimaat bestaat. De wetenschap dat er hierna ook forse ingrepen nodig zijn, kan duidelijkheid en zekerheid van het (middel)langetermijnperspectief voor met name ondernemers in de agrarische sector onder druk zetten. PBL benoemt het risico op lock-in bij een primaire focus op stikstof ook in haar appreciatie van het Versnellingsakkoord (p.10).
- Een tijdelijke periode de vergoeding voor stoppers hoger maken, zoals genoemd in het Versnellingsakkoord, vraagt nadere analyse of dit mogelijk is o.a. in het kader van Europese regelgeving ten aanzien van staatssteun.
- Complexe uitvoering en vergunningverlening: In de huidige systematiek (ondanks de substantiële aanvullende impuls) zal langjarig elke nieuwe activiteit die stikstof uitstoot individueel beoordeeld moeten worden; zo nodig moeten op gedetailleerd hexagoonniveau mitigerende maatregelen getroffen worden. Het Versnellingsakkoord geeft geen zicht op het verlaten van deze systematiek. De integrale aanpak heeft een dusdanige forse impuls als doel, opdat op termijn vereenvoudiging van de toestemmingsverleningssysteematiek mogelijk wordt.

From: "5.1.2.e"
Sent: Fri, 30 Sep 2022 17:51:57 +0200
To: "'5.1.2.e @berenschot.nl'" <5.1.2.e @berenschot.nl>; "'5.1.2.e" <5.1.2.e @berenschot.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e @minInv.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @minInv.nl>; "5.1.2.e @minInv.nl"; "5.1.2.e" <5.1.2.e @minInv.nl>
Subject: FW: 220930 Schoon concept memo aantal piekbelasters
Attachments: 220930 Schoon concept memo aantal piekbelasters .docx

Beste 5.1.2.e en 5.1.2.e zie bijgaand de versie van de notitie over de piekbelasters die de informatie bevat waar jullie om gevraagd hebben.

Vriendelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e @minInv.nl>
Verzonden: vrijdag 30 september 2022 17:45
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e @minInv.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e @minInv.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @minInv.nl>
Onderwerp: 220930 Schoon concept memo aantal piekbelasters

En hier versie met datum aangepast en watermerk eraf.

Doel en context

Op verzoek van het secretariaat van dhr. Remkes is onderstaand memo opgesteld dat tot doel heeft een indicatie te geven van de mogelijke effecten op de overbelasting van N2000-gebieden van het stoppen van diverse aantallen piekbelasters. Daarbij is geprobeerd om deze indicatie in de juiste praktijk-context te plaatsen, ten behoeve van vervolganalyses en adviezen. Het gaat hierbij om een initiële ambtelijke analyse. De initiële inschattingen in deze notitie zijn voor verificatie aan het RIVM voorgelegd, waarop het RIVM heeft aangegeven deze ordegroottes op hoofdlijnen te onderschrijven. Voor precisering van de cijfers is nader onderzoek vereist.

Het realistisch potentieel van een aanvullende aanpak is sterk afhankelijk van de vormgeving van bijbehorende maatregelen. Om toch een indicatie te geven van de groep piekbelasters waar het om gaat, en de mogelijke effecten van het wegnemen van deze piekbelasters is voor verschillende beleidsuitgangspunten een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten zijn om zo ordegroottes en bandbreedte te bezien, rekening houdend met de geldende kanttekeningen.

Kanttekeningen bij de analyse

- Bij de analyse is geen rekening gehouden met overlap/interactie met reeds lopende maatregelen of exercities richting bedrijfslocaties. Voor de beëindiging van agrarische bedrijven zijn dit de reeds uitgevoerde Srv, de lopende MGA-1, de vormgeving van Lbv (voorzien start begin 2023) en de tweede tranche van de MGA, maatregelen in het kader van de quick-win voorstellen en de SPUK voor provincies ten behoeve van het legalisatieprogramma PAS-melders. Ook kunnen er in het kader van de gebiedsprocessen andere trajecten lopen.
- De uitkomsten van de analyse zijn niet 1 op 1 te relateren aan acties richting individuele bedrijfslocaties. Hiervoor moeten eerst een aantal verificatiestappen doorlopen worden. De conclusie is dus louter indicatief.
- In deze analyse is sec gekeken naar de grootste depositievracht in de N2000-gebieden waarvan wordt ingeschat dat er urgente depositiereductie moet plaatsvinden om nog tot duurzaam herstel te komen, zonder te selecteren op een specifieke sector.
- De gehanteerde data zijn enkele jaren oud. Er zullen daarom bedrijfslocaties in het overzicht staan die inmiddels niet meer (op die locatie) aanwezig zijn.
- Specifiek de dataset rond PAS-melders die in de analysetool van het ministerie van Financiën is gebruikt is verouderd, en gaat nog uit van ca. 3600 i.p.v. inmiddels ca. 2400 melders. De geografische spreiding zal echter niet erg veranderd zijn, zodat de inschattingen over de mate waarop op basis van verschillende beleidsuitgangspunten ruimte ontstaat wel enig inzicht bieden. Het genoemde percentage van de PAS-melders die kunnen worden gelegaliseerd, is gebaseerd op de locaties waar de totale depositie onder de KDW wordt gebracht.
- Resultaat uit verplicht spoor mag binnen de huidige wettelijke kaders niet worden ingezet voor economische ontwikkeling en dus ook niet voor de legalisatie van de PAS-melders.
- In de analyse wordt slechts beperkt aandacht besteed aan de termijn waarbinnen resultaten definitief kunnen worden ingeboekt. Belangrijk is de inschatting dat het intrekken van vergunningen tussen de 1,5 en 5 jaar kost. Gedacht moet worden aan een half jaar voor opstellen en vaststellen provinciale beleidsregels inclusief regels voor nadeelcompensatie. Vervolgens een jaar voor vaststelling intrekkingsbesluiten inclusief inspraak. Dat maakt dat intrekking na circa 1,5 jaar kan. Dit heeft directe werking, beroep schort niet op. Eventuele voorlopige voorzieningen en beroepsprocedures kunnen samenvallen met een afbouwperiode van bijvoorbeeld 1 à 2 jaar, indien hiervoor wordt gekozen. Hoger beroep kan tot slot tot 1,5 jaar kosten, optellend tot een totale maximale doorlooptijd van 5 jaar.
- Bij de berekeningen van kosten en effecten zijn zowel de volledige veldemissies als stalemissies van de betreffende bedrijven meegenomen. De daadwerkelijke kosten en effecten hangen af van de nieuwe bestemming die de grond krijgt. Wanneer bijvoorbeeld herbestemming plaatsvindt naar natuurinclusieve landbouw, vallen kosten en emissiereductie lager uit (de grond blijft immers deels in agrarisch gebruik).

Definitie piekbelasters

Piekbelasters kunnen op verschillende manieren worden gedefinieerd, en de keuzes daaromtrent zijn bepalend voor de resultaten van de analyse. In deze analyse gaan we uit van de bijdrage aan de depositie. De bedrijfslocaties met de grootste depositiebijdrage zijn niet altijd de bedrijfslocaties met de grootste uitstoot, onder meer omdat de plek, en ook hoogte, van uitstoten voor de depositie veel uitmaakt.

In deze analyse wordt als vertrekpunt naar twee definities van piekbelasters gekeken:

- Top-piekbelasters landelijk: hierbij wordt gekeken naar de bedrijven die op nationaal (gebiedsoverschrijdend) niveau de meeste stikstofdepositie op alle kwetsbare N2000-gebieden bij elkaar veroorzaken.
- Top-piekbelasters per gebied: hierbij wordt gekeken naar de piekbelasters per individueel N2000-gebied. Daarvoor is de top 2% van bedrijven gerangschikt op de totale depositie op een geheel natuurgebied binnen 25 km van één van de 91 natuurgebieden die op de aandachtslijst staan in de quick-scan natuurdoelanalyse. Er wordt gekeken naar bedrijven nabij de 91 natuurgebieden die op de aandachtslijst staan, omdat hier de urgentie om binnen afzienbare tijd stikstofreductie te realiseren waarschijnlijk het grootst is.

Er zijn verschillende selecties te maken uit de top-piekbelasters landelijk en de top-piekbelasters per gebied. Daarbij zit er een uitruil tussen de mate waarin landelijk een zo groot mogelijke daling van de depositie wordt gerealiseerd, en de mate van spreiding van die depositiereductie. Een grotere focus op de top-piekbelasters landelijk betekent dat meer depositiedaling kan worden gerealiseerd gegeven het aantal geraakte bedrijven. Daarmee wordt een groter deel van de nationale opgave richting 2030 ingevuld. Wel komt de nadruk te liggen op bedrijfslocaties nabij grote natuurgebieden en wordt er dus minder stikstofruimte nabij kleine natuurgebieden gecreëerd. Andersom kan door uit te gaan van de top-piekbelasters per gebied scherper gestuurd worden op waar depositiereductie plaatsvindt, maar is er minder landelijk doelbereik.

In de praktijk kan een aanpak gekozen worden voor een combinatie van definities, om daarbij de doelstellingen van beide aanpakken te realiseren (landelijk een zo groot mogelijke daling en spreiding van depositiereductie). In grotere gebieden met een hoge benodigde depositiereductie zou bijvoorbeeld de top 50 bedrijven als piekbelaster meegenomen kunnen worden terwijl in kleinere gebieden de top 3 wordt meegenomen. Zo behoud je de link tussen piekbelaster en individueel natuurgebied (zie kader waarom dit nodig is), heb je het voordeel van spreiding over natuurgebieden, en realiseer je de (kosten)effectiviteit van het uitkopen van piekbelasters op depositiereductie.

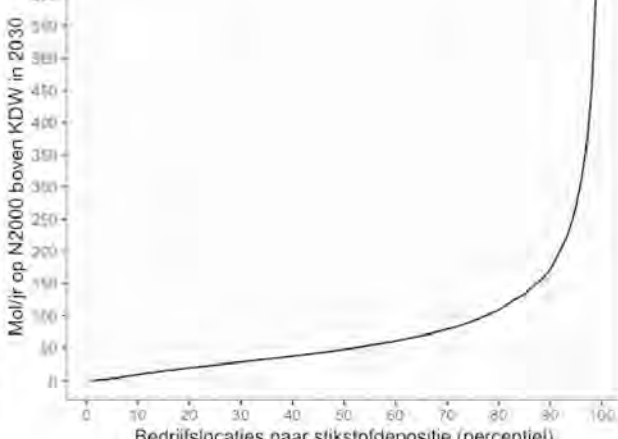
Juridische vereisten voor verplichtend instrumentarium

Het inzetten van verplichtend instrumentarium zoals het intrekken van vergunningen is een bevoegdheid van met name provincies en soms de minister die in beeld komt bij dreigende verslechtering van een Natura 2000 gebied. De intrekking of beperking moet noodzakelijk zijn of (in het licht van een totale belangenafweging en beschikbare alternatieven) wenselijk in het licht van een dreigende verslechtering van een Natura 2000-gebied. Intrekkingen – vooral waar er vanuit de opgave nog wel keuzes te maken zijn – zullen zorgvuldig en op objectieveerbare gronden gemotiveerd moeten worden (waarom het ene bedrijf wel en het andere bedrijf niet). Vandaar dat we ons in de analyse richten op de 91 gebieden waar volgens de quick-scan natuurdoelanalyses duurzaam herstel mogelijk uit zicht dreigt te raken. Deze quick-scan geeft een indicatie van de gebieden waar instandhoudingsdoelstellingen buiten beeld dreigen te raken, maar geeft nog geen beeld van de daadwerkelijke verslechtering. Uit de natuurdoelanalyses wordt duidelijk op welke gebieden of delen daarvan (afhankelijk van habitattypen en mogelijk beheersmaatregelen) dit van toepassing is. Om te prioriteren zou nog kunnen worden gekeken naar een nadere selectie van natuurgebieden, bijvoorbeeld die in de quick scan als 'zeer urgent' zijn aangemerkt.

Aanpak

In dit memo worden inzichten uit diverse lopende analyses gebundeld. Door LNV is het RIVM recent gevraagd een overzicht te maken van alle piekbelasters conform de hierboven geformuleerde definitie, en rekening houdend met de beleidskeuzes en uitgangspunten uit bijlage 1. Dit levert een (geanonimiseerde) lijst op met ruim 3.500 unieke bedrijfslocaties. Dit overzicht is geanalyseerd om tot een effectieve kaderstelling te komen. Om gevoel te krijgen bij de kosten(effectiviteit) van eventuele maatregelen en de opbrengst voor bijvoorbeeld het legaliseren van PAS-melders, zijn vervolgens proefberekeningen gedaan met de analysetool van het ministerie van Financiën. Dit vormt input voor een verificatie van deze analyse en nadere uitvraag bij het RIVM. In bijlage 1 staat een overzicht van de uitgangspunten in de selectie van piekbelasters, in bijlage 2 de in- en outputvariabelen bij de analysetool van het ministerie van Financiën.

Uitkomsten analyse

- De potentiële depositiereductie die bewerkstelligd kan worden met een aanpak gericht op de allergrootste piekbelasters, is relatief groot ten opzichte van beëindiging op andere locaties. Zie bijvoorbeeld deze figuur over de relatieve bijdrage van verschillende bedrijfslocaties aan depositie op N2000-gebieden boven de KDW. Deze komt voort uit de analysetool van het ministerie van Financiën. Aantekening hierbij is dat alleen landbouwbedrijven zijn meegenomen, en nog niet de selectie is gemaakt tot de top-2% en 91 gebieden.
-
- The graph plots 'Mol/jr op N2000 boven KDW in 2030' on the y-axis (ranging from 0 to 650) against 'Bedrijfslocaties naar stikstofdepositie (percentiel)' on the x-axis (ranging from 0 to 100). The curve starts near zero at the 0th percentile and remains relatively flat until about the 70th percentile, after which it rises steeply, reaching approximately 600 Mol/jr at the 100th percentile.
- Met de analysetool van het ministerie van Financiën is ook een ordegrootte te geven van de totale potentie van het wegnemen van de hoogste piekbelasters (de 'top-piekbelasters nationaal'). De mate van effectiviteit is overigens direct afhankelijk van de vormgeving van de beleidsmaatregelen. Dit maakt het lastig om een vertaling naar de praktijk te maken. Zo moeten (bij vrijwillige maatregelen) aannames gedaan worden over deelnamebereidheid. Deze deelnamebereidheid is afhankelijk van een veelheid aan factoren en onmogelijk vooraf in te schatten. Een aantal zaken dat van invloed kan zijn, betreft de marktsituatie, het maatschappelijk sentiment, breder overheidsbeleid en bedrijfsspecifieke factoren. Om rekening te houden met deze onzekerheden zouden de getallen gedeeld kunnen worden door bijvoorbeeld 10 of 20, voor een indicatie van effecten als 1 op de 10 of 1 op de 20 bedrijven uit deze lijst mee zouden doen. Indicatief zijn verder de effecten weergegeven qua depositiedaling, op de omgevingswaarde van het gecarteerde areaal onder de KDW en op wat dit doet voor PAS-melders.

Tabel 1 Totale potentie wegnemen hoogste piekbelasters, gebaseerd op totale depositievracht

Piekbelasters op vracht	Top-100	Top-300	Top-500	Top-700
Totaal aantal bedrijfslocaties	100	300	500	700
Mol/ha/jr gem	32	67	94	117
Mol binnen 25 km/ha/jr gem	25	52	72	88
Extra areaal onder KDW (procentpunt)	7	15	18	21
Kosten (mld €)	0,4	1	1,7	2,6
Indicatie PAS ruimte (%; zie toelichting)	40	50	80	97
Indicatie PAS ruimte (%; zie toelichting), binnen 25 km	32	36	43	49
Aandeel van de depositie dat voortkomt uit veldemissies (%)	6	10	11	14

- Zeker wat betreft de ruimte voor PAS-melders zijn deze getallen met veel onzekerheden omgeven, zie de kanttekeningen bij de analyse. De indicatieve PAS ruimte is het percentage van het natuurareaal waar cijfermatig meldingen gelegaliseerd kunnen worden wanneer de top-x van de piekbelasters wordt weggenomen. Daarbij is geen rekening gehouden met andere factoren zoals cumulatie. Het percentage dat werkelijk is te realiseren ligt veel lager, vanwege vereisten om stikstofruimte hiervoor in te mogen zetten. In dit licht is ook de indicatie van de ruimte voor PAS-melders weergegeven met en zonder inachtnahme van de 25km afstandsgrens.
- Om de gevoeligheid weer te geven van het wel/niet meenemen van veldemissies op de cijfers, is aangegeven welk deel van de effecten hier aan toe te schrijven is. Het blijkt dat dit aandeel bij de hoogste landelijke piekbelasters relatief beperkt is.

- Wanneer gekeken wordt naar de top 2% van de bedrijfslocaties voor de 91 gebieden ('top-piekbelaasters per gebied') leidt dit tot een selectie bedrijfslocaties met de grootste druk op de natuur qua stikstofdepositie. Het betreft ruim 3500 bedrijfslocaties, waarvan veruit het grootste deel landbouw en een kleiner deel industrie. Deze bedrijfslocaties zijn samen verantwoordelijk voor een uitstoot van 23,6 kton NOx (8% van het Nederlandse totaal) en 11,8 kton NH3 (9% van het Nederlandse totaal). Uit dit overzicht met piekbelaasters blijkt dat de 100 bedrijfslocaties met de hoogste bijdrage bijna de helft van de totale depositie van die piekbelaasters veroorzaken. De top 700 bedrijven veroorzaken 90% van de totale depositie van de selectie van ruim 3500 piekbelaasters. Dit geeft een indicatie van de afnemende meeropbrengst naarmate naar meer bedrijven wordt gekeken. Tabel 2 hieronder geeft alle percentages.

Tabel 2 Procentueel aandeel van hoogste piekbelaasters op totale groep van top-2% per gebied. NB. In geval van landbouwbedrijven gebaseerd op alleen stalemisies.

Top-X bedrijven	Waarvan Landbouw	Waarvan Industrie	Aandeel-% in totale deposities van deze groep
100	98	2	46%
200	197	3	71%
300	292	8	79%
400	388	12	83%
500	481	19	86%
600	579	21	89%
700	678	22	90%
800	776	24	92%
900	875	25	93%
1000	972	28	94%

- Met behulp van de analysetool van het ministerie van Financiën zijn vervolgens effectinschattingen gedaan van het eventueel stoppen van selecties uit de groep van ruim 3500. Waar RIVM naar alle sectoren heeft gekeken, zitten in de dataset waarmee FIN proefberekeningen heeft gedaan alleen landbouwbedrijven. Hierdoor zullen mogelijke effecten iets lager zijn ingeschat. Gezien de sectorverhouding tussen piekbelaasters die volgt uit de RIVM-analyse (zie ook tabel 2) zal dit effect evenwel beperkt zijn.
- Tabel 3 geeft een inschatting van de effecten indien de top-x van elk gebied wordt weggenomen. Dit geeft een indicatie van de potentie van het (uiteindelijk) intrekken van vergunningen, indien bedrijven niet vrijwillig meedoen, met de aantekening dat dit potentieel op de korte termijn beperkt wordt door bijvoorbeeld uitvoeringscapaciteit.
- Ook hier geldt dat wat betreft de ruimte voor PAS-melders deze getallen met veel onzekerheden omgeven, zie de kanttekeningen bij de analyse. De indicatieve PAS ruimte is een geografische: het percentage van het natuurareaal waar cijfermatig meldingen gelegaliseerd kunnen worden wanneer de top-x van de piekbelaasters wordt weggenomen. Daarbij is geen rekening gehouden met andere factoren zoals cumulatie. Het percentage dat werkelijk is te realiseren ligt veel lager, vanwege vereisten om stikstofruimte hiervoor in te mogen zetten, zoals het additionaliteitsvereiste.

Tabel 3 Totale potentie hoogste piekbelaasters, gebaseerd op top-x per gebied

	Top-1 per gebied	Top-3 per gebied	Top-5 per gebied	Top-7 per gebied
Totaal aantal bedrijfslocaties*	89	264	440	559
Mol/ha/jr gem	10	24	36	46
Mol /ha/jr gem, binnen 25km	8	19	28	35
Extra areaal onder KDW (procentpunt)	0,5	1,3	2	2,5
Kosten (mld €)	0,5	1,5	2,5	3,4
Indicatie PAS ruimte (% , zie eerdere toelichting)	11	49	83	93

Indicatie PAS ruimte (% , zie toelichting), binnen 25 km	10	31	48	58
Aandeel van de depositie dat voortkomt uit veldemissies	30	33	34	33

*Sommige bedrijfslocaties zitten in de top-x van meerdere gebieden, waardoor het aantal bedrijfslocaties niet optelt tot 1, 3, 5, of 7 keer de 91 gebieden.

- Tabellen 1 en 3 laten zien dat wanneer meer nationale piekbelasters kunnen worden weggenomen, dat tot een hogere depositiereductie, meer natuurareaal onder de KDW, (voornamelijk geconcentreerd rond de Veluwe), en lagere kosten leidt. Een meer op gebiedsspecifieke piekbelasters georiënteerde aanpak leidt daarentegen tot een grotere spreiding van de effecten en leidt daardoor tot meer effect voor individuele natuurgebieden en verspreid over Nederland (in combinatie met andere maatregelen) meer kansen te bieden voor PAS-melders. Te zien is dat het aandeel van de depositiereductie dat voortkomt uit veldemissies in tabel 3 hoger is dan in tabel 1.
- In de uitwerking zijn er nog alternatieve selecties mogelijk, bijvoorbeeld door op grond van de depositievracht op de Veluwe bijvoorbeeld de top-50 of hoger te nemen en in andere de top-3. In een nadere uitwerking kunnen eventuele combinatiescenario's van deze uitwerking onderzocht worden, bijvoorbeeld de top-100 op de Veluwe, en de top-3 in overige gebieden). Dit leidt naar verwachting niet tot een andere inschatting van de ordegroottes van het aantal te betrekken bedrijfslocaties of van de effecten.
- Ter indicatie van de potentie hiervan is in met de analysetool bekeken welk aandeel van de top-X bedrijfslocaties qua landelijke vracht uit tabel 1 ook voorkomt op de selectie van grootste piekbelasters per gebied. Het blijkt dat de nationale top-100 (landbouw) piekbelasters allemaal behoren tot de top-2% van de bedrijfslocaties waarvan depositie neerslaat op de Veluwe. En ook van grotere selecties op basis van nationale vracht, betreft het nog veel bedrijfslocaties die bij de top-2% horen van bedrijfslocaties die op de Veluwe neerslaan. Hieruit volgt dat met een aanpak gericht op piekbelasters rond de Veluwe tot een hoger doelbereik in gemiddelde depositiereductie kan worden gekomen.

Tabel 4 Voorkomen van de bedrijfslocaties met landelijk de hoogste vracht (tabel 1) op de top-2% per gebied-lijst,

Piekbelasters op vracht	Top-100	Top-300	Top-500	Top-700
Totaal aantal bedrijven	100	300	500	700
<i>in top 2% van kwetsbaar gebied</i>	100	220	248	283
<i>in top 10% van Veluwe</i>	97	296	483	665

Conclusies

- Op basis van deze analyse is onze inschatting dat depositiereductie van circa 450-600 piekbelasters die voldoen aan de eerste selectie van bedrijfslocaties een behoorlijke effecten zou hebben op het terugdringen van deposities op de natuur (zie tabel 3).
- Ook lijkt het puur cijfermatig qua depositiereductie en qua spreiding overeen te komen met de benodigde reductie voor het legaliseren van PAS-melders. Daarbij moet expliciet worden opgemerkt dat de daadwerkelijke reductie en ruimte om bijvoorbeeld PAS-melders te legaliseren afhangt van diverse factoren. Zo moet worden aangetekend dat er strikte vereisten gelden om stikstofruimte voor PAS-melders in te mogen zetten. Sowieso geldt dat de mogelijke effecten nog erg afhankelijk zijn van de instrumentatie (zowel in omvang als in tijd). Daarom worden hieronder de belangrijkste randvoorwaarden geschetst.
- Door te richten op een specifieke groep piekbelasters kan meer landelijk effect dan wel meer spreiding van effecten worden gerealiseerd. Zo kan bijvoorbeeld op grond van de depositievracht op de Veluwe daar de top-50 of hoger worden genomen en in andere gebieden de top-3. Dit leidt naar verwachting niet tot een andere inschatting van de ordegroottes van het aantal te betrekken bedrijven.
- De effecten van dergelijke 'combivarianten' zijn nog niet in dit memo geanalyseerd. Het verdient aanbeveling om dit voor eventuele besluitvorming inzichtelijk te maken.

Voorwaarden en overwegingen bij een aanvullende aanpak piekbelasters

- Alleen via de bestaande en binnenkort van kracht wordende beëindigingsregelingen kan relatief spoedig resultaat worden behaald.
- Voorkomen moet worden dat de (aankondiging van) nieuw beleid negatief interfereert met de (deelname aan de) huidige beëindigingsregelingen MGA en Lbv. Als ondernemers hun

beslissing om deel te nemen uitstellen, vanuit de gedachte dat er een nog aantrekkelijker regeling kan volgen, betekent dit dat de doelen die met de regelingen zouden worden behaald verder opschuiven in de tijd. Naast MGA en Lbv kan het instrument grondbank een rol spelen. Deelnemers aan MGA en Lbv die naast hun stallen/rechten ook hun grond willen verkopen kunnen dat aangeven waarna via de grondbank kan worden aangekocht.

- Het in overeenstemming laten zijn van het beleid met Europese staatssteunkaders is sowieso een belangrijk vereiste.
- Het grootste deel van de 450-600 piekbelasters zal vallen binnen voorwaarden om aan de Lbv deel te kunnen nemen. De Lbv is een forfaitaire regeling en daarmee relatief weinig arbeidsintensief. Vraag is hoe om te gaan met piekbelasters die niet willen deelnemen aan de Lbv, wat hen dan over de streep kan trekken en wat de impact op benodigde menskracht is.
- De enige verplichtende optie om relatief snel tot resultaat te komen, is het intrekken of beperken van vergunningen. Daarvoor geldt wel dat dit ook voorbereidingstijd kost, omdat dit een solide juridische onderbouwing vereist en ook de beschikbare ecologische gegevens vanuit de natuurdoelanalyses zijn nodig. Uitvoeringscapaciteit zal een beperking vormen in de doorlooptijd en de feitelijke realiseerbaarheid van het hier geïdentificeerde potentieel.
- Weliswaar is een intrekken van vergunningen onmiddellijk effectief, maar het behalen van definitief en onomkeerbaar resultaat in stikstofreductie (rekening houdend met bezwaar en beroep) zo'n 3,5 tot 5 jaar in beslag neemt.
- De stikstofruimte die beschikbaar komt bij het intrekken van vergunningen kan alleen worden ingezet voor natuur en niet voor het mogelijk maken van andere ontwikkelingen. Belangrijk is dat de maatregel ten tijde van de passende beoordeling, die ten grondslag ligt aan de Natura 2000-vergunning of omgevingsvergunning voor bijvoorbeeld een PAS-melding, óf moet zijn uitgevoerd óf dat er verzekerd is dat de maatregel zal worden uitgevoerd en de beoogde effecten heeft. Ook moet zijn voldaan aan het zogenaamde additionaliteitsvereiste.
- Er is in deze analyse niet gekeken naar de maatschappelijke effecten die kunnen optreden in de gebieden waar veel uitkoop plaats zal vinden. Denk aan de leefbaarheid van bepaalde gebieden.

Bijlage 1: Beleidskeuzes & uitgangspunten analyses

Voor het analyseren van piekbelasters zijn de volgende uitgangspunten opgesteld, die door DGS zijn meegegeven aan het RIVM ten behoeve van het opstellen van het overzicht van de piekbelasters. Dezelfde aannames zijn vervolgens zo veel mogelijk toegepast binnen de analysetool van het ministerie van Financiën.

1. *Kijken naar de depositie van bedrijven/projecten (niet emissie), en wel de depositie op overbelaste stikstofgevoelige natuur (overschrijding van de KDW) en niet naar depositie op stikstofgevoelige natuur in het algemeen*
2. *Standaard toepassing van maximale rekenafstand 25km voor het berekenen van een afzonderlijke bron.* (Voor het berekenen van cumulatieve effecten in de analysetool van FIN geldt dit niet, hierbij is de depositiebijdrage van iedere bedrijfslocatie landelijk doorgerekend. Het effect hiervan is dat de totaal berekende depositiereductie hoger zal zijn. Naar verwachting zal de selectie van bedrijven niet anders zijn, aangezien de grootste depositiebijdrage van een bedrijf binnen 25km is.)
3. *Geen onderscheid tussen NOx en NH3*
Omdat gekeken wordt naar depositie en overschrijding van de KDW, wordt geen onderscheid gemaakt tussen NOx en NH3. Het gaat om de totale stikstofdepositie.
4. *Geen onderscheid tussen sectoren met een vergunning*
In de eerste selectie wordt gekeken naar alle activiteiten met een vergunning. Wel worden ADC-vergunde projecten uitgesloten, gelet op het algemeen belang dat die dienen. NB. in de dataset bij de analysetool van Financiën zitten wel alleen landbouwbedrijven.
5. *Kijken naar de werkelijke uitstoot van een activiteit, niet op basis van vergunde of feitelijke gerealiseerde capaciteit.*
De reden hiervoor is dat het moet gaan om daadwerkelijke verslechtering N2000 gebieden. Latente ruimte heeft in beginsel een separate aanpak.

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

[29-09-2022 20:14:46] 5.1.2e Als afgesproken: houd aub echt scherpste in wat je kunt met piekbelasters in relatie tot PAS-melders. Als je gedwongen uitkoopt of vergunningen intrekt, kun je die ruimte alleen inzetten voor de natuur en niet voor ontwikkelingen zoals PAS-melders.

[29-09-2022 20:17:15] 5.1.2e Wat heel fijn zou zijn (en die zou je nog kunnen checken bij een deskundige jurist) is de volgende redenering: als er een flinke hap wordt genomen door wegnemen piekbelaster bij een concreet N2000-gebied (zeg, 40 mol naar beneden), kun je dan een PAS-melder in de buurt met een depositie van 0,07 mol legaliseren met alleen een ecologische beoordeling en dus zonder mitigerende maatregelen? Dus: in relatie tot die grote hap is de depositie van de PAS-melding niet significant. Dan hoef je er geen depositieruimte 1-op-1 tegenover te stellen.

Buiten reikwijdte

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

[05-10-2022 11:21:27] 5.1.2e Knap geschreven wat de situatie is en het gevoel van de samenleving en de urgentie. Maar ik heb wel een paar dingen die wat ingewikkelder zijn.

[05-10-2022 11:21:45] 5.1.2e Ja kan ik me voorstellen

[05-10-2022 11:22:01] 5.1.2e Enkele daarvan realiseer ik me denk ik al

[05-10-2022 11:22:09] 5.1.2e Maar vast heel aantal ook niet

Buiten reikwijdte

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e